BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XXVIII
A
58
NAPOLI

Digitized by Google

ATHANASII KIRCHERI
Regnum Naturæ
Magneticum
in triplici Magnete
Inanimato Animato
Sensitivo diſpoſitum.
Arcanis nodis

Digitized by Google

ATHANASII KIRCHERI
E Soc. JESU
MAGNETICUM NATURÆ REGNUM
SIVE
DISCEPTATIO PHYSIOLOGICA
De triplici in Natura rerum MAGNETE,
juxta triplicem ejuſdem Naturæ
gradum digeſto

INANIMATO
ANIMATO
SENSITIVO

Qua occultæ prodigioſarum quarundam motionum vires & proprietates, quæ in triplici Naturæ Oeconomia nonnullis in corporibus noviter detectis obſervantur, in apertam lucem eruuntur, & luculentis argumentis, experientia duce, demonſtrantur.

Ad Inclytum, & Eximium Virum
ALEXANDRUM FABIANUM
Novi orbis Indigenam.

AMSTELODAMI,
Ex Officina Johannis Janſſonii à Waeſberge
&
Viduæ Elizei Weyerſtraet.
Cum Privilegio.

BIBLIOTECA NAZIONALE

Sapientiſſimo Viro

ALEXANDRO FABIANO

Angelopolitano Novi Orbis indigenæ, inſigni Theologo, Philoſopho, & Mathematico, nec non in Mexicano Regno Congregationis CHRISTI *Presbyterorum Secularium inſtitutori Munificentiſſimo Felicitatem precatur.*

ATHANASIUS KIRCHERUS
E Soc. JESU.

COnſideranti mihi, Vir Sapientiſſime, admirandum illud, ferrum inter, & Magnetem conjugium, mox menti

Claudianus ille luſus ingenio tumido confertus obverſatur.

Quis calor infundit geminis alterna metallis
Fœdera? quæ duras jungat diſcordia mentes?
Flagrat anhela ſilex, & amicam ſaucia ſentit
Materiem, placidoſque Chalybs cognoſcit amores.

An non mirum, ipſos lapides ſuos pati affectus? ferrumque ſuis mulceri illecebris, rigido regnare in pectore flammas? Verùm enim verò pro nihilo hæc meritò cenſeri debent, ſi cum potenti

tenti illo magnetiſmo comparentur, quo duo occulta ſymphatici affectus motione excitati in inſolitos mutuæ benevolentiæ affectus exardeſcunt, ut proindè trita illa apud Ethicos (*Utrum amor inter duos ſibi incognitos exerceri valeat,*) controverſia, aſſertione pluſquàm veridica deciſa videatur. Mentem meam paucis aperiam. TU Vir ampliſſime, Novi Orbis, ego Europei incola, ignotus uterque utrique: TU forſan caſu in nonnulla operum meorum volumina

incideras, & dum in tanta argumentorum varietate, eam majori forſan, quàm tenuis mea opera merebatur, veneratione ſuſpiceres, abſque ulteriori moræ prolongatione, ad Authorem non ſolùm cognoſcendum, ſed & quâm arctiſſima amicitiæ neceſſitudine tibi devinciendum, literas ad me tanta verborum energia, tot tantiſque benevolentiæ ſignis exornatas dediſti, ut neſciam, quomodò occulta, ac ſagaci illa ingenii, morum, ſtudiorumque concitatione,

tatione, paranympha ſympathia, tandem acciderit, ut me vel ex remotiſsimo Orbis Americani angulo tibi præſentem, potenti illo homœotropias magnetiſmo attractum ſtiteris. Mirabar, & ego polypædiam omniumque bonarum artium cultum in TE novi Orbis Indigena; Imò in peregrinis illis Americæ Regionibus, ignotiſque nobis Cœli partibus, virum tot virtutum ſubſidiis inſtructum, tot à Deo chariſmatum prærogativis dotatum reperi-

ri, non mihi perſuadere poteram; donec reciproco literarum commercio, jam ab aliquot annorum curriculis cepto, ab omni evolutus ambiguitate TE non Indum origine, ſed ex illuſtri Genuenſium Fabianorum Familia, ortum Hiſpano inſertum ſtemmati; omni exceptione majorem inveni: Acceſsit hiſce omnibus innocens & inculpatæ vitæ TUÆ integritas, præ fervido ſociata Chriſtianæ Religionis promovendæ zelo, & ſollicitudini, qua in-

ſtimulatus Angelopoli, Mexicani Regni Urbe celeberrima Eccleſias fundaſti, novam Congregationem Presbyterorum ſecularium, quam Chriſti vocas, inſigni munificentia inſtituiſti, cujus ſubſidio, quam eximia Deoque grata beneficia Eccleſiæ in converſione Barbarorum præſtiteris, grata æterno nominis TUI cum honore poſteritas fatebitur.

Hiſce mutuis neceſsitudinis vinculis adſtricti, dum ego TE TUAQUE, TU me

me meaque attentius conſideras, accidit, ut ex mutua utriuſque admiratione, conſtans & ſolidus ille mutui amoris affectus exortus ſit, quem, ne otioſus foret, ſingularis excepit liberalitas & munificentia, quam non nudis verborum lenociniis, ſed pretioſis ex novo Orbe ad me tranſmiſsis muneribus conteſtari voluiſti; & dum beneficiis continuis me tantùm non obruis, liberalis ille ac inſolitus Tibi ad benefaciendum animus, parem in me gratitudinis affe-

m peperit, quo agitatus
do ſolùm illo literarum
mmercio minimè acquie-
endum exiſtimavi ; ſed
ualis quantuſque ALEX-
NDER ille FABIANUS
ſſet, toti Orbi literario, hoc
ræſenti opuſculo de tri-
plici Magnete manifeſtan-
dum duxi, ut vel ex ipſo tri-
plex ille inſolubilis Magne-
tiſmi nodus, quo ego TE,
TU me tibi adeò potenter
devinxiſti, veluti perenne
foret initæ nos inter amici-
tiæ, fœderis, amoriſque
immortale teſtimonium.
Vale

Vale vir ampliſsime , unicum amicitiæ meæ decus. Vale Deo , Novi Orbis bono , TIBIQUE , diù ſuperſtes.

Ex Collegio Romano Kalend. Januarii 1667.

Præ-

PRÆFATIO
AD
LECTOREM.

Vm jam multorum annorum decurſu haud infrequens cum Patribus noſtris ex India hùc Romam advenis, de variis rarioribuſque, quas India, tum in lapidibus pretioſis, tum in plantis animalibuſque proferre ſolet, commercium mihi fuerit; Accidit ut ex mutuo illo literariæ negotiationis commercio rara prorſus, & inſolita ab iis obtinuerim. Inter cæteros verò, qui Muſæum meum hujuſmodi munerum oblatione locupletarunt, fuere P. Franciſcus Dorville, & P. Ioannes Gruberus, quorum ille ex China per incognitas hucuſ-

que

que Tartariæ Nationes, quas in China noſtra illuſtrata deſcripſimus, in Mogoris Regnum appellens, ingentibus itinerum laboribus fractus, Agræ Mogorici Imperii Metropoli, ultimum vitæ diem obiit, vir ob vitæ morumque integritatem longiori vita dignus; Hic verò individuus longiſsimi itineris comes, proſpera & incolumi valetudine uſus, unà cum P. Henrico Roth inconfuſibili in expeditione Chriſtiana Mogorici Regni Operario, huc Romam appulit, & quæ admiratione digna ſecum attulerat, ea qua par eſt fide, & ſinceritate Germana, liberali ſane manu mihi communicavit; Quibus ſequentibus annis ſucceſsit P. Sebaſtianus d' Almeida Luſitanus ex India Orientali negotiorum cauſa huc Romam miſſus, complura earum rerum, quarum virtutes, & proprietates ſat de-

deprædicare non poterat, contulit. Verùm cum hujuſmodi rerum relationi nullam me fidem habere oſtendiſſem, niſi ipſa experientia ſenſata de earum virtute me certiorem redderet; reſpondit, Roma non ſe diſceſſurum, donec veritatis rerum deprædicatarum per experientiàm factæ plenè compos fierem. Hac pollicitatione animatus, me abſque mora ad periculum de omnibus, & ſingulis ſumendum accinxi, & non ſine ſtupore, & admiratione, quæ mihi retulerat, vera eſſe, & omni fide digna, (quemadmodum ex hujus operis decurſu patebit) cognovi. Quoniam verò in ipſa experimentorum praxi inſignes quoſdam, & verè admirandos occultæ virtutis magnetiſmos deprehendebam, ideò opuſculum hoc, de triplici Naturæ Magnete, Inanimato, vegetabili, & ſenſitivo

vo

vo inſcribendum cenſui. Cæterùm Benevoli Lectoris erit, ea quæ forſan in illo non tanta perſpicacitate elucidata fuerint, benignè excuſare, & quàm difficile ſit, viam ad abditos proprietatum, quos Natura non niſi paucis notos eſſe voluit, ſeceſſus aperire, ſincera judicii trutina ſecum expendere; Demùm qualiacunque tandem illa fuerint, ea ad Divini Nominis gloriam, & ad boni publici uſum nonnihil profutura confido. Vale cœptiſque fave.

JOAN-

JOANNES PAULUS OLIVA.

Præpoſitus Generalis Soc. JESU.

CUm Opus, cui titulus Magneticum naturæ Regnum à P. Athanaſio Kirchero noſtræ Societatis ſacerdote conſcriptum, aliquot ejuſdem Societatis Theologi recognoverint, & in lucem edi poſſe probaverint, facultatem concedimus, ut typis mandetur, ſi iis, ad quos ſpectat, ita videbitur. Dat. Romæ 20. Februarii 1667.

JOAN. PAULUS OLIVA.

Im-

Imprimatur.

Si videbitur Reverendiſſ. P. Mag. Sac. Pal. Apoſt.

M. Ep. Arimini Viceſgerens.

Imprimatur.

Fr. Jo. Dominicus Leonius Mag. & Socius Reverendiſſ. Pat. Mag. Sac. Palatii Apoſt.

SE-

SECTIO I.

PRÆLUSORIA.

CAPUT I.

Quam Natura in rebus ſingulis propriis viribus exornandis, potens ſit, quàm ſagax, & provida.

SIcuti univerſa illa, & pantamorpha Mundi Natura, per omnia Mundi membra diffuſa, hanc rerum univerſitatem certo gubernat ordine, & conſtantiâ regit immutabili, ita fieri nequit, ut Divinâ quadam lege Architectonica, & conſervatrice, quæ conſilio, & recta ratione omnia prudenter adminiſtret, & providentiâ ſuâ tueatur, non regatur. Quæ quidem mentis Architecto-

nicæ ratio nihil aliud eſt, quàm Lex Naturæ immutabilis, quam Plato, Artem Dei; alii famulam, miniſtram, ſive inſtrumentum Opificis, quo adminiſtrantur omnia, exiſtunt, atque conſervantur, appellant; quæ ſicuti Mundo comæva, eique à ſapientiſſimo Opifice ineffabili Divinæ providentiæ ſuæ diſpoſitione fatali quadam, ut ita dicam, neceſſitate alligata eſt, ita in toto animantium, ſtirpium, mineraliumque genere nihil ſpectari poteſt virtute aliqua particulari imbutum, quod illi veluti imperatrici ſuæ non ſubjiciatur. Hinc quicquid Naturæ hujus habet imperium, id perpetuâ conſtantiâ, rectaque ratione, & convenienti lege ſuſtinetur, neque à ſemita ſibi præſcripta, legeque data deflectit unquam; Ab hac omnia in Mundo participant, cum nulla res quantumvis minima, ſit, cui non in-

Lex naturæ immutabilis.

inſit vis aliqua ab ea directa, quâ id, quod genuit, conſervet & tueatur, ut ſic contra omnia incommoda, & naturæ ſuæ contrarias actiones munita in ſuo eſſe conſervetur. Quę quidem immutabilis Naturæ vis rebus ſingulis implantata, cum non ſemper ſit ex earum numero, quas qualitates manifeſtas, atque elementares Philoſophi nuncupant; ideò eandem ut plurimùm qualitatem occultam & infandam, Arabes colcodeam, Hebræi divinæ poteſtatis inſtrumentum, id eſt formam abditam in omnibus operantem, alii ſympathicam, & antipathicam qualitatem, nos haud incongruè Magnetiſmum appellandum duximus; ſiquidem omnis hujuſmodi virtus rebus inexiſtens ſecundum analogiam quandam Magnetis per attractum quendam diſpulſionemque plerumque contingit: qui quidem attractus ſicuti in

Omnes naturalium rerum virtutes magneticam vim imitantur.

in amore quodam, quo res naturali appetitu ſimilia ſibi, bona, amicaque unire appetunt, ira diſpulſus in odio quodam, quo diſſimilia, mala, inimicaque à ſe removere conantur, conſiſtit. Atque hæc cauſa fuit cur opuſculum hoc, de Triplici in Natura rerum Magnete, inſcripſerimus; quô quidem præterquam, quod Magnetiſmos rerum ſingulatum, à propriè dicto Magnetiſmo diſtinguimus, tractivam repulſivamque vim in ſingulis rebus latentem, non juxta theoriam tantùm, ſed & ipſo experimento comprobatam; ac per convenientem activorum cum paſſivis applicationem mirandos effectus producere (. qui Magneticæ Artis noſtræ unicus ſcopus eſt.) docemus. Totius quoque univerſi, atque adeò rerum omnium corporearum nexus, nova & ſingulari methodo inveſtigamus. Cujus qui-

quidem claves quicunque poſſederit, is portam ad abditarum quantumvis rerum notitiam, adeòque verę illius, atque à veris Philoſophis intentę Sapientiæ, quam Magiam vocant, portam apertam ſe inveniſſe gloriari poterit.

CAPUT II.

In Mundo ſenſibili nil adeò occultum eſſe, cujus probabilis ſaltem cauſa aſſignari non poſſit; ubi & diverſæ Philoſophorum ſententiæ, & opiniones de abditis Naturæ operationibus adducuntur.

ADeò quidam rerum reconditarum inſolentia perculſi perterrentur, ut Socraticâ quadam puſillanimitate convicti, nihil ſciri, nec ullius rei veram & genuinam cauſam aſſignari poſſe

aſſerant; quos quidem ego, quantò in veram philoſophiam ſunt iniquiores, tantò minùs reliquis tolerandos cenſeo: dici vix poteſt, quàm mihi hujuſmodi modici animi Philoſophi bilem moveant, qui dum effectus quoſdam à communi hominum ſenſu degeneres comperiunt, ſubitò ad propudioſum illud ignorantiæ aſylum confugientes, occultam qualitatem eſſe, ac nullam proindè aliam genuinam cauſam inquirendam; hîc Naturam humano ingenio metas pręſcripſiſſe; fruſtrà quod Natura nobis abditum eſſe voluit, inquiri; nihil quod ex primis qualitatibus non proveniat, ſciri poſſe, aliaque ſexcenta vana & futilia effutientes ingeminant: Cum hoc ignorantiæ pallio, præterquam quod exiguos in Philoſophia progreſſus ſe feciſſe monſtrent, alta & generoſa pectora à tam laudabili veritatis inquirendę ſtu-

ſtudio mirum quantum avertant. Ego certè dum mundanum hoc infinita quadam varietate rerum inſtructum Theatrum penitiùs contemplor, nullum effectum adeò prodigioſum, nullius rei adeò occultam vim reperio, cujus à ſolerti ſagacique ingenio cauſa probabilis ſaltem, aut veriſimilis, ſi non certa aut evidens, adſignari poſſit: Cùm nullæ vires, ſive manifeſtæ, ſive occultæ ſint, quæ à Deo Opt: Max: ſapientiſſimo ſanè conſilio, & ob certos fines, ſive rebus propriam, ſive noſtram utilitatem reſpicientes, rebus creatis non ſint inditæ, quas homini Mundi filio hæredi & univerſorum fini occultas & inacceſſas eſſe, Deum voluiſſe, non eſt credibile: adduxit enim Deus Opt. Max. cuncta animantia ad Adam, ut videret, quid vocaret ea, quo loco non incongruè per Adam, omne genus humanum intelligi

Nulla vis naturalis tam occulta cujus ratio ſaltem probabilis dari non poſſit.

poterit, quaſi Deus in hoc Mundo ſoli homini rerum creatarum varietatem ob oculos poſuerit, ut ingenii ſui vigore, indagatis rerum ſingularum proprietatibus ad ſapientiſſimum eorum omnium Architectum laudandum, amandumque converteretur. Igitur Naturæ opifex ſingula animantia, etiam minima, ſingulari quodam inſtinctu dotavit, qui quidem nihil aliud eſt, quàm materialis quidam, ſeu potiùs umbratilis intellectus, vel operatio phantaſiæ, qua determinatur appetitus animantis naturalis ad impetum, & fugam, ad commodum, & incommodum. Quis ènim lanæ conficiendæ Bombycem, telæ contexendæ araneum, Apes favorum, horreorum formicas, Hirundinem denique nidorum conſtruendorum rationes docuit, niſi inſtinctus ille, ſive vis phantaſtica, quâ quodvis ſibi bonum eligit, ma-

Artificia quibus animalia ſolo inſtinctu naturæ operantur.

malum reprobat? Quis docuit leporem timere Canem, & non Cervum;cum deformior ſit? Quis pullum timere Milvum, & non Pavonem, aut Struthionem, cùm grandior ſit? quis Cervum admonuit, ſe plus valere levitate, quàm viribus: Leonem ad uſum unguium quis inſtituit, Equum ad calcium, ut ille fugâ ſibi conſulat, iſti armis, cum majora tamen armamenta ſint cornua? Quis Pſittacos & Picas Rhetoricam, Cynocephalos Muſicam, Geometriam Apes, Architectonicam Hirundines, Ogygen Aſtronomiam, Araneos Textoriam artem docuit? Quis Ibi exhibitionem Cliſteris, Hyppopotamo phlebotomiam, cervis Chirurgiam oſtendit? Quis vires Cunilæ contra Serpentes Teſtudini revelavit, quis rutæ, & origani vim ciconiæ, Angui contra hebetudinem oculorum marathrum, Hirundini

contra cœcitatem chelidoniam, helxines ſive anagallidis ad purgandum ſtomachum vim catarticam gallinis, cæteriſque Aquaticis demonſtravit ? Solus inſtinctus ille naturalis. Si itaque Animalia bruta ex hoc inſtinctu ſibi indito, ceu ex notis, aut noxiarum, aut ſibi proficuarum herbarum vires cognoſcunt, cur homini omnium fini hujuſmodi occultarum virium per ſuas cauſas cognitionem denegatam negemus ? Cur itaque Lupus cum Agno, Leo cum Gallo, cum Mure Elephas, cum Accipitre Columba lites agant, nè inacceſſum humano ingenio putes; cum illi cauſas hujuſmodi abditas reddere difficile non ſit, qui admirabilem hujus univerſi harmoniam, unà cum ſuis harmonicis differentiis probè noverit. Cur verò quædam Animalia in certa quadam corporis parte ſedem virtutis ſuæ con-

conſtituerint, & non in toto; ut in cornibus cervus, in ungulis Alce, in oſſibus Hippopotamus, in felle Bos, Hircus in Sanguine, ac denique in excremento cattus Indicus; illius cauſam non magis abditam eſſe ſcias, quàm cur Taurus magnum caput habeat, camelus in majori corpore minus, Orbis piſciculus verò nullum; aut enim totum caput eſt, aut totum venter: vel cur Equus ſolipes, fiſſipes Capra, Elephas nullifidus, Aves in univerſum bipedes, aliæ quadrupedes, quædam apodes, nonnullæ diverſipedes; cauſæ enim harum, aliarumque diverſitatum, ut ſunt ſapientiſſimæ, ita ex ſeipſis ſagaci Philoſopho innoteſcunt. Non dicam hic de Plantarum, Mineralium, aliarumque rerum naturalium occultis motionibus, conſenſu, diſſenſuque; ſileo de abſtruſis eorum qualitatibus, dotibuſque planè divinis,

Diverſæ vires in diverſis membris animalium conduntur.

quæ tantæ ſunt, ut nihil non eorum ope effici poſſe exiſtimem. Verùm ut ſympathia & antipathia rerum hoc loco exactiùs diſcutiatur, de iis, antequam ulteriùs progrediamur, non tamen niſi paucis, modò tractare viſum eſt; hoc enim præſtito, non dubito futurum, ut de natura Magnetis, ſicuti & de Magnetiſmis rerum non tantus amplius in Scholis difficultatis locus relinquatur.

CAPUT III.

Quod tota Natura rerum in lite, & amicitia poſita ſit: ſive quod idem eſt, quod omnes actiones rerum attractu & repulſu peragantur.

NAturæ clavis una eſt, quam is ſolus, qui in materiis diſſimillimis unitatem complectitur, teſte Algaziele, reperiſſe cenſeri de-

debet; etſi nemo eam poſſideat, nisi formas rerum, ſtimuloſque motuum naturalium, qui ex lite & amicitia, ſeu diſcordi rerum conſenſu immediatè reſultant, quoſque corporum unio, & fuga neceſſariò conſequitur, perfectè norit: Latet enim ſub hiſce totius Naturæ theſaurus, & arcana Divinæ Sapientiæ ſacramenta, quorum ſcientiâ imbutus Salomon adeò gloriabatur, ut ipſis Regnis, & Sceptris multò eam anteponendam duxerit. Priuſquam igitur ad ipſam rerum inveſtigationem perveniamus, quænam, quales, aut motuplices mirificarum hujuſmodi Naturæ operationum ſint cauſæ, ne in confuſa illa rerum infinitarum congerie ſine ordine verſemur, hac proluſione priùs examinare viſum eſt. Conſenſus autem, ſive diſſenſus rerum, quorum illum ſympathiam, hunc antipathiam vocant Græci, non unam,

Clavis Naturæ quæ?

Salomon.

unam, ut quidam voluêre, ſed multas & differentes cauſas, atque occaſiones habet. Nonnullæ ad has, aliæ ad alias Naturæ claſſes revocantur: in multis concurrunt omnes; in nonnullis aliquæ & certæ; in aliis una ſolummodò effectum prodigioſum producit: Quædam enim à figura, & poris, uti & à poſitione agentis, & patientis, occulti motus cauſam habent; undè, neutiquam totaliter atomos Epicuræas negamus; ſiquidem ab aliquibus rebus qualitates quaſdam raras, ſed & aliquos corporum vapores corporeos, ſeu pulviſculos, aut effluxiones emanare novimus, quæ omnes maximam habent in rebus ſingularibus, ſubjectiſque diſtantibus, operandi poteſtatem. In aliis ſubindè intervenit aliqua antiperiſtaſis. Certè quantùm imaginatio in exoticis effectibus producendis valeat, notum eſt; concur-

Variæ cauſæ ſympathiæ, & antipathiæ.

rentibus

rentibus inclinationibus, & ſæpè lite & amicitia, cùm proprietatum à tota ſubſtantia promanantium, tum primarum & ſecundarum qualitatum ſenſibilium. Efficaciæ quoque cauſæ efficientis, & diſpoſitioni patientis, ambarumque applicationi multa adſcribi debent. Virium igitur mirificarum magna eſt varietas. Súnt alię ſenſibiles, aliæ inſenſibiles. Quædam contrariæ inter ſe, quædam amicæ. Primò igitur ſub ſenſibilibus magna proprietatum ſingularium pars, quæ in lapidibus, plantis, aliiſque rebus naturalibus eluceſcunt, continetur, ut cum Jaſpis ſiſtit ſanguinem, carnem conſumit ſartophagus, Serpentes Gangites faſcinat, Telitrophium occidit Scorpiones, helleborum album eoſdem reſuſcitat, Ranunculus Sardous, riſu occidit, Savina, & Rhododaphne homines ſanat, interimit animalia; contrà Na-

Varia qualitatum occultarum diviſio.

Napellus hominibus exitioſus, animalibus quibuſdam propitius eſt. Atque hujuſmodi proprietates: etſi fugiant ſenſum, viribus tamen rationis cognoſcuntur; quorum omnium diverſæ cauſæ ſunt, differuntque plurimùm à manifeſtis qualitatibus, utpotè realiter à primis, & ſecundis ſenſu perceptibilibus diſtinctæ, de quibus in decurſu operis tractabitur. Aliæ non ſunt diſtinctæ, niſi modo & qualitate quadam particulari à primis qualitatibus, quemadmodum eſt calor naturalis in certis animalibus, qui in iis majorem efficaciam habet, quàm ipſe ignis elementaris. Ita ſtruthio conſumit ferrum in ſtomacho quod ignis quantumvis intenſus vix conſumere poteſt. Pari ratione ſunt aliis in rebus qualitates primæ ferè differentes, ut in Galatia lapide, qui mediis in flammis, ut calefiat, adigi non poteſt.

ſteſt. Ita aliqui ignes, de quibus Plinius, in quædam ſubjecta nullam vim & potentiam habent qui tamen plerique effectus antiperiſtaſi ex formarum repugnantium diſſidio ortæ adſcribendi ſunt. Secundò conſiderari poſſunt aliæ qualitates à ſenſibus penitùs remotæ, mirabilium effectuum cauſæ, quarum aliquæ communes, aliæ particulares ſunt. Communes vocantur, non quod ordinariæ ſint aut frequentes, ſed quod plerumque in una integra ſpecie, hoc eſt, omnibus individuis inſint; inter Braſſicam & Rutam perpetua viget inimicitia, eò quod una alterius neceſſarium ſubtrahat alimentum. Particulares ſunt, quæ non omnibus & ſingulis individuis, ſed uni ſoli, inſint; ita ſolus inter lapides Magnes vim in polos terreſtres converſivam obtinet: Inter homines quoque inveniuntur quidam, quibus

Variæ ſeries virium abditarum.

Mira in hominibus portenta.

bus roſarum odor ingens tormentum adfert; nonnulli ad cattorum præſentiam ſudant, uti & ad ciborum quorundam ipſis contrariorum præſentiam: Quibuſdam venena ſunt innoxia; Pyrrhus Rex Lienoſis digito pedis ſui medebatur, & hujuſmodi infinita, quibus paſſim refertæ ſunt hiſtoriæ, qui quidem effectus à conceptû originem ſuam plerumque deducunt. Tertiò, qualitas ſubjecti varias quoque fundare poteſt rerum ſympathias, & antipathias; ita videmus aliam contagionem animalibus, non hominibus; aliam hominibus, & non animalibus, ut in febribus maligni; aliam quoque certæ tantum Nationi eſſe infeſtam, ut in Regno Granatæ novæ Hiſpaniæ, ſolis Indis certus morbus lethifer eſt, & contagioſus, externis neutiquam. Ita Lepus marinus unis eſus, aliis potatus, nonnullis

ſus, quibuſdam tactus vene-
t; quæ haud dubiè originem
à varia ſubjectorum conſti-
ne trahunt. Quartò, vapo- Vapores.
quoque ſive exſpirationes è
oribus diffuſæ, certaſque vi-
ſuarum ſphæras obtinentes,
infrequenter effectuum mi-
ium cauſæ eſſe poſſunt. Sic
us vitioſus, & putridus, fru-
ı ſibi vicinum inficit; ita
æ certæ certis herbis ſunt
rarię, quia expiratio expira-
i alteri miſta, vel deſtruitur,
aliam prævalendo deſtruit,
ſmodi videre eſt in filice, &
ıdine; Ita quidam in Hiſpania
ıbus tantùm tangendo equos,
ſanabat. Ita fructus Ananas Ananas fructus conſu-
us tanta vi pollere comperi- mit ferrum.
, ut relinquendo in eo clavum
nocte; conſumat totum cha-
em in eo latentem. Quintò, optimus homini-
ùm cùm corpora, ut plurimùm bus cibus.
tiles quaſdam, & inſenſibiles
ex-

exhalationes exſpirent, certè varia pororum, è quibus dictæ exhalationes procedunt, conſtitutio, & diſpoſitio, innumerorum effectuum cauſa eſſe poteſt. Ita Adamantem ob pororum anguſtias ab igne immunem volunt. Hinc effectus prodigioſi fulminis ferrum liquefacientis intra vaginam, integrà manente vaginâ. Hinc ſonorum quoque prodigia originem ſuam deducere videntur. Sextò, nonnunquam cauſæ efficientis, & materialis diſpoſitio multa prodigia exhibet, de quibus in tractatu de Magnetiſmo plantarum. Septimò, qualitates primæ, & ſecundæ ſenſibiles multarum quoque ſympathiarum fundamentum ſunt. Ita in Medicamentis, frigidi morbi calidis, calidi frigidis, humidis ſicci, ſicci humidis curantur. Hac ratione certa animalia certis locis tantùm degere poſſunt, non alibi.

Sonorum prodigia.

Ita

Ita Ibis extra Ægyptum patriam ſuam ità ægrè degit, ut potiùs moriatur, quàm alibi moretur; Ita polypus ſolâ aquâ maris ſalsâ gaudet, in aliis vivere neſcius. Octavò, Antiperiſtaſis quàm miros poſſit effectus, neminem latere rbitror: eſt enim ea quoddam ſtratagema Naturæ, quo qualitaes manifeſtæ, vel etiam occultioes ſe contra inimicos ſuos, quanò ab illis impetuntur, defendunt. Hinc varia aquarum, atque meorologicarum impreſſionum iracula. Demophoon ſervus Axandri Magni, Soli, aut balneis poſitus calidis, frigore tremer, & in umbra calebat; cujus ectus cauſa à corporis conſtiione; pororumque conditione, a causâ unicâ dependebat. No, ab elementis, & metu vacui, & à motu locali, ſive impulſu is, magna effectuum prodigiom congeries deſumitur. Hinc

Animalia certa certis fides amant.

Metus vacui.

ſol-

ſolvuntur terræ motuum, incendiorum ſubterraneorum, effectuumque omnium in Mundo ſublunari clucеſcentium difficiles cauſæ. Hinc echus ſive reflexarum vocum mira vis, conſenſus duarum chordarum æqualiter extenſarum. Hinc cauſa deducitur, cur ad ſonum campanæ, apud Fracaſtorium, imago cerea perpetuò movebatur, aliis eundem ſitum obtinentibus, immotis. Hinc denique quarundam ſpeluncarum formidabiles ſonitus, cujuſmodi Olaus de ſpecu Smellen meminit, rationes eruuntur. Decimò, quantum imaginatio, rerum omnium transformatrix, poſſit, Lycoſthenes & Ægrorum ſchola, uti & Coſmo critica Cornelii Gemmæ, ſatis declarant. Hinc ſanè animalium diverſi-colorum productiones; Corvi, Vulpes, Urſi, Lepores in Borealiſſimis plagis ex continuo nivium albicantium aſpectu,

Mirus effectus ſpeluncæ.

ſu, imaginatione adjuvante, pro-
ucunt omnia candida, & alba:
a multi ſolo aſpectu, & olfactu
ırgantis medicamenti, appre-
:nſione forti purgantur; vera
rothei filia omnium, ut dixi,
ansformatrix eſt imaginatio, de
ıa fuſiùs quoque in Tractatu de
agnetiſmo imaginationis in
:te noſtra magnetica. Unde-
mò, multi etiam prodigioſi effe-
ıs proveniunt ab harmonicis
ıis, & Muſica, non in corpus
tum, ſed & in animam, & ſpi-
ıs jus ſuum prætendente. Item
iffuſioné contagioſæ qualita-
; hinc faſcini naturalis cauſa.
ɔdecimò, à vehementia qua-
dam paſſionum animi, profi-
ıntur multi. Hinc per harmo-
ım concordiam, & unionem,
eſt inter corpus, & animam
nici ſe ſentiunt, hinc ſudores
ligioſi; hinc ſanguinis affini-
conjuncti ſe ſentiunt, non
quod

quod radii quidam ex anima, aut è potentiis egrediantur, (quemadmodùm multi perperam ſentiunt.) quæ diſſitum afficiant, ſed vel corporeo effluvio, ſimilive qualitate alterante, ſi vicini ſibi ſint, aut ſi remotiores, boni Dœmonis inſtinctu, aut alia hyperphyſica quadam actione id fieri cenſendum eſt. Decimotertiò, à corporibus cœleſtibus, ſideribuſque cauſæ mirabilium deduci, ut plurimùm ſolent, quorum alia motu, alia calore influxu particulari, particulares effectus rebus ſublunaribus imprimunt, de quibus omnibus quam ampliſſime in Arte noſtra magnetica actum eſt.

Atque ex his omnibus hucuſque fuſiùs forſan quam par erat, enarratis, ſat liquet, non à ſolo Cœlo, aut elementis, diſſenſus conſenſuſque rerum leges derivandas, ſed varias eſſe hujuſmodi

effe-

effectuum cauſas, prout in hoc brevi ætiologiſmo docuimus. Prę-tereà cum omnes res agant ef-fluxum quendam, ſive diffuſio-nem qualitatis ſuæ in rem, quam afficiunt, factam; effluxus autem is concipi non poſſit, niſi per li-neas quaſdam breviſſimas in or-bem diffuſas; hinc omnes effectus hujuſmodi raros rerum in ſe mu-uò agentium, quacunque ratione roductos, per radiationem quan-am fieri dicimus, naturâ com-endiosè omnia ſub breviſſimis neis connectente. Cum igitur nter cæteras prodigioſas naturæ perationes potiſſimùm in Ma-neticis operibus hujuſmodi ra-atio advertatur, quam nos pro-iè magnetiſmum, ſive formalem um magnetis dicimus; hinc per nilitudinem quandam, & ana-giam, omnium rerum vires ac ualitates, quibus in ſe mutua ra-tione agunt, magnetiſmos ap-

Omnes res agunt per effluxum radiorum.

B pel-

pellare viſum eſt; qualem, aut quem ad agendum à provida natura unaquæque res ſit adepta, & quomodò eo operationes ſuas ſingulæ res perficiant, jam tempus eſt, ut aperiamus, à mundanis corporibus initium facturi.

SECTIO II.

De Magnetibus animatis.

CAPUT I.

Compoſitiones rerum in elementari Mundo non niſi per attractum & repulſum fieri.

FAcultatem, uti hoc loco elementorum, ita cæterarum rerum, de quibus hoc libro dicturi ſumus, magneticam, juxta analogiam quandam, appello. Sicut enim magnes naturali, eoque ſibi innato appetitu,

tu, certum poſitionis ſuæ ſitum, ut in eo non exiſtat tantùm; ſed :tiam ut benè exiſtens ac veluti n centro quodam quieſcens, ab)mni violenta poſitione Naturæ naximè contraria, immunis con-:rvetur, appetit; ita etiam dico: ngulis rebus naturalibus haud)ſimilis à ſapientiſſimo naturæ *'pifice* appetitus eſt inſitus, quo :um locumque certum veluti *ietis* ſuæ centrum appetunt, ut xta naturæ ſuæ exigentiam in commodè conſerventur, ac)inde ab omni alio huic ſitua-ni contrario remis veliſque fu-nt, quam quidem ſituationem n veluti quidam conſimilium, :orroborantium corporum at-tus, repulſuſque nocentium ſequatur, ex illo mirifico re- omnium conſenſu, partium- ſingularum ad conſervatio- totius unanimi conſpiratio- acta, magnetica illa rerum

Elementa contra ſuum appetunt.

univerſi catena promanavit; quam quibus modis, & an verè magnetis vinculis conſtet, jam explicare aggredior, ab elementis exordium facturus.

Ita quadripartitò diviſit Deus opera ſua, videlicet in quatuor elementa, ex quibus omnia reliqua conſtarent, eorum unumquodque admirandis quibuſdam dotibus inſtruens, eo omnia fœdere connexuit, ut quamvis unum alteri ſit contrarium, mediorum tamen interpoſitione, contraria ipſa amicam quandam inimicitiam, vel potius diſcordem concordiam affectare videantur; quâ unum alterum ita proſequitur, ut facilius ſit, univerſum Mundum perire, quàm ut illa ab operationibus ſuis deficiant. Præterea quadruplici virtute ea ſapientiſſimus naturæ opifex ditavit, ita præpotente, ut ex ea quicquid effectuum admirandorum prodigioſorumque

Quadruplex vis elementis ineſt.

rumque

rumque in mundo unquam comparuit, veluti ex fonte profluxerit. Quarum prima virtus eſt rareſactionis & condenſationis, ex quibus magnetica iſta vis, quâ unum alterum perpetuo trahit, aut pellit, reſultat: quarum iſta ex centro ad circumferentiam, hęc contra ex circumferentia ad centrum per contractionem quandam lata, non malè concupiſcibili & iraſcibili, ſeu odibili potentię comparari poteſt. Secunda vis aſſimilativa eſt, quâ unum perpetuò alterius affectat perfectionem, vel unum aliud ſibi aſſimilari nititur. Tertia eſt vis appetitiva loci, quâ unumquodque locum ſibi convenientem non peſolùm, ſed & alia ſecum ad eundem trahere nititur. Quarta vis communicativa; quâ magneticas vires aliis quoque mixtis corporibus confert; è quibus in mixtis corporibus ſubindè rari

Rareſactio & condenſatio.

quidam & abditi Naturæ effectus, admiranda, inquam, lis quædam & concordia rerum, quas Philoſophi ſubindè non intelligentes ſub occultæ qualitatis nomine ſympathiam ſive antipathiam indigitant, originem ſortiuntur, de quibus jam ſingulis reſtat dicendum.

Vis attractiva elementorum.

Attractiva itaque, ſive vis quędam magnetica Elementis ineſt, in expulſione, & attractione conſiſtens, quam ego nihil aliud eſſe dixero, quàm vim rarefactivam, ſeu condenſativam, aut contractivam extremorum elementorum terræ & ignis, ut & humidi & ſicci, quâ dicta elementa, uti contrariis qualitatibus ſunt imbuta, ita continuò luctantur, nunc rebellionis, nunc pacis fœdera pangentia. Ignis rarefaciendo in omnia ſibi jus prętendit, dum omnia rapit, & violenter attrahere nititur: Terrà verò dicta con-

condenſando, eadem ſibi jura prętendit. Ita pari ratione calidum fugat frigidum, frigidum calidum; ſiccum abominatur humidum, humidum ſiccum; victoriam tandem reportat id quod altero virtute ſua potentius fuerit : Calor enim, ſive ignis, quemadmodum omnia ſubtilia, & pura reddit, ita ex adverſo frigus igni contrarium omnia condenſat, conſtringit, aquamque quaſi comprimit, reſiſtit calore ignis, aërisque ſubtilitati. Undè ſol cœleſtis ille ignis æſtivo tempore caloris ſui exceſſu aërem rarefactum, ob tenuem eſſentiam elevatum quaſi attrahens, attractum in ſe ceu nutrimentum convertit, qui denique in igneam mutatus indolem fulmine, fulgure ; & coruſcatione ſeu lampadibus ſævit. Aër vero eadem ratione rarefactus, aquam elevans attenuat, quæ in aëris mutata formam, nu-

Caloris, & frigoris effectus.

meroſam producit ventorum mobilium propaginem. Hyberno verò tempore deficiente calore, frigus proprium terræ opûs, aquam condenſando cryſtallum, ſeu glaciem, terræ ſobolem, producit. Aqua hac ratione contracta, in aqueæ formæ locum, aërem, ut in locis frigidis & borealibus fit, ſubſtituit; ne verò ex hoc contractu aërem inter & ignem ſpacium aliquod corpore vacuum relinquatur, provida natura ita exigente, ignis velit nolit aëri ſuccenturiari cogitur. Atque ex hujuſmodi operationibus ſecunda elementorum vis Aſſimilativa reſultat, quâ unum alterum ſibi ſimile reddere nititur. Namque ut tria elementa ſine igne mortua ſunt, ita ignis ſine tribus cœteris: Ignis tamen reliqua antecellit, vim obtinens excellentiorum, qua cœteris ſplendorem impertiri poteſt, ſuo ſplendori æmulum. Quis non

Aſſimilativa.

Ignis excellit.

non videt, quàm mirificè hoc elementum aërem illuſtret? huncque ad ſimilem charitatem, ad ſimilem ſubtilitatem omnis craſſitiei expertem, ac quævis penetrantem, omnibus ex eo depulſis tenebris, ab omni excrementitio humore, fumiſque terrenis eundem expurgando, perducere nitatur? certè hujus rei argumento eſt ignis noſter culinaris, qui ligno, aut ceſpitibus ſiccis enutritus, magna vi colligit, & quaſi ſugendo attrahit ad ſe aërem, eum nitidum, purum, lucentem reddit, ſibique aſſimulat penitùs; quod ipſum tam avidè, tamque impenſè facit, ut ſubtracto, aut interrupto aëre mox ſuffocatus intermoriatur, ac tenues evaneſcat in auras; ita ut aëremne ignis eſcam ſeu nutrimentum undequaque ſummo niſu attractum; ignemne aëris dicam, diſpici vix poſſit. Nam ut ignis vita ipſa eſt, vivit

verò in aëre; haud ſecus in igne vivit aër, Aqua in Tellure, Tellus in Aqua: Ignis aërem perpurgat, aër aquam, aqua terram unumquodque ſibi ſuoque ſplendori adſimilat alterum. Quis non videt, quàm atri ac terrei ſint carbones extra ignem? quàm clari, lucidi in igne, non minus quàm ipſe ignis? tantum enim ignis ſplendorem illis impertit, ut etiam in formam penitus diverſam tranſmutentur, tum revertantur ad priſtinam ſuam naturam. Quin imò ipſum cinerem & arenam, opaca & ſqualida cœteroquin corpora, ignis tandem ope in vitrum mundiſſimum, ſubtiliſſimum, ſibi prorſus ſimile, diaphanum, & propè inſenſibile corpus tranſmutat. Quis ignorat aquam ipſam igni cœteroquin maximè contrariam, igni nihilominus aëre mediatore, in oleis, cœteriſque aquis combuſtibilibus accenſam ita con-

Elementa ſibi invicem commiſta ſunt.

conjungi, atque adeò utrumvis ſibi alterum aſſimilare, ut identificata, igniſne aqua an aqua ignis dici debeat, vix diſcerni poſſit? Tertia Elementorum virtus eſt Appetitiva loci, quâ unumquodque proprium ſibi & naturalem locum appetit: Ignis quidem calidus & ſiccus à medio ad circumferentiam latus ſupremum ſibi locum vendicat; terra verò frigida, & humida à circumferentia ad medium lata, in centro quietis ſuæ terminum ſtatuit; aqua verò & aër, quorum hoc calidum & humidum, illud humidum & frigidum eſt, media quadam ratione lata, nec à medio perfectè removentur, nec ad id accedunt perfectè, & ſimpliciter, ſed ſecundum quid; cujus rei cauſa eſt, quod ſicut calor levitatem, & gravitatem frigus, ita velocitatem, victoriam, & inceſſum in corpori levi & gravi ſimul in uno-

Appetitiva loci.

Aqua & aër media elementa.

quoque ad locum ſuum naturalem ſiccitas opituletur; Humiditas verò, cui aqua & aër ſubjectus eſt, inceſſus lationiſque ad locum naturalem in utroque tarditatem efficiat. Undè omnia levia, ſive ſimpliciter ea levia ſint, ſive ſecundum quid, ſurſum neceſſariò currunt, gravia verò qualiacunque deorſum: Ignis Igitur ſurſum evolat, ſecum auferens aërem, aquam, terram, quæ frigore aëris condenſata ſui ſimilia petunt, ea videlicet, ex quibus fuerunt producta: Ita aqua vi rarefactiva ignis in aërem converſa, circumſtante frigore denſata diſſolutaque per pluviam, aquæ ſibi ſimilis & homogeneæ decidendo conjungitur; aqua in glaciem converſa calore ſoluta mox fluxilem naturam, locumque ſibi naturalem reſumit, ita finis cujuſque idem eſt, ac ejuſdem principium; quod è terrâ pullulat, ad terram rever-

revertitur; quod ex aqua, ad aquam, & omnia tandem ad eum ceu finem ultimum, à quo originem hauſerunt, redeunt. Quicquid eſt, id initio perfectiſſimum fuit apud Deum, atque ad eandem ſuo tempore perfectionem revertetur, tum, cùm elementa colliqueſcent, & priſtinum induent ſplendorem coram Deo: nihil ibi peribit præter injuſtitiam hominis, qui ſicut finem hunc ultimum lumine etiam naturæ cognitum, depravatæ quodam voluntatis affectu amplexari noluit, ita & ſua propriâ culpâ eo æternum privabitur. Quarta vis Elementorum eſt, communicativa, quâ ſe ſuaſque vires ſingulis rebus naturalibus communicant, cum nulla ſit corporea ſubſtantia quæ non ex iis conſtet. Nam quæcunque in hoc vaſto mundi theatro continentur mixtæ naturæ corpora, ex iis ſunt & compoſita, & ad

Communicativa vis elementorum.

ad eadem ignis beneficio, qui velut umbra quædam primi entis eſt, ad priſtinam ſuam eſſentiam, ut poſteà oſtendemus, reducuntur; quod ſi ex quatuor elementis compoſita; ergò vires quoque eorum paulò antè memoratas participabunt; ergò ex hoc ipſo operationes magneticæ, attractionis, repulſionis, aſſimilationis, ſituationis, ac communicationis denique in omni mixto, ſive id minerale fuerit, ſive vegetale, ſenſitivumque, neceſſariò reſultabunt.

CAPUT II.

An elementa verè Magneticè trahant.

QUi tractivæ virtutis magneti inexiſtentis rationem probè norit, is aſſerere cogetur, Elementorum virtutem attractivam verè magne-

magneticam eſſe non poſſe, ſed per quandam ſimilitudinem, & analogiam comparatam, quâ omnia mundi corpora ſe invicem trahere & repellere videntur. Tendunt itaque gravia ad centrum ſuum, non quia attrahuntur ceu partes terræ connaturales & magneticæ, nec ullo motu circulari ſuperfluo diriguntur; eſſet enim hoc multiplicare entia ſine neceſſitate, ſed gravitate inſitâ centrum petunt. Nec argumentum valet, ſi per lineam rectam deſcenderet lapis ſine motus circularis directione, nullam poſſe dari rationem, ob quàm in principio, quàm in fine tardiùs ſit deſcenſurus; nec enim neceſſe eſt, ut gravia, dum velociùs moventur in fine motus, ſubſtantiam mutaverint, aut ipſam virtutem motivam, quam gravitatem dicimus, ſed ſolùm majorem acquiſiverint impetum, quem aliquis forſan no-

Gravia contrarium petunt ex inſita eis gravitate.

nomine gravitatis intellexit: verè enim virtus motiva movet producendo impetum, ſive in eo ſubjecto, in quo ipſa eſt, ſive in alio, quod extrinſecum ab eo movetur, & quidem majorem, quò diutius & celeriùs movet: conſtat autem hujuſmodi impetum in motu gravis ipſi à gravitate imprimi, tum aliis experimentis, tum eò quod è modica diſtantia decidens globus ſuper unam lancem vacuam, viginti & multò plures ſibi ſimiles globos in altera lance poſſitos non ſolùm æquiponderet, ſed & pervincere poſſit & elevare; & continenter experimur ad vincendam difficultatem in paſſionibus, & ſciſſionibus plus gravitatem per motum acquirere incrementi; licet ipſa modica ſit, quàm virium habeant, quæ maximè videntur præſtare gravitate in quiete, aut minori motu. Iterum Strato & Epicurus apud Simpli-

cium

cium carm. 87. putarunt, omnia corpora eſſe gravia, nullumque leve; eâ tamen gravitatis proportione, ut terra ſit omnium graviſſima, aqua minus gravis, aër adhuc minùs, ignis minimè; omnem igitur motum ſurſum dicebant eſſe violentum, & fieri ſolùm per extruſionem, eò quod corpus gravius tendendo deorſum per ſuam gravitatem ex loco inferiori quaſi exprimat corpus minus grave, quomodò lapillos compreſſis digitis exprimimus. Sed contra hoc eſt manifeſtiſſimum experimentum; videmus enim quieto, & tranquillo aëre flammam ferri ſurſum pyramidaliter, cum tamen ſi per expreſſionem hic motus fieret, inverſa flammæ figura eſſet, aut certè inferior pars non minùs quàm ſuperior acuminata, ut fit in omnibus non duris, quandò per expreſſiònem ſurſum jaciuntur. Secundò; quinta eſſentia

Non omnia elementa ſunt gravia.

tia vini in lapide accenſa ſurſum fertur, non per expreſſionem, ſed inſita levitate; aër enim exprimens, vel eſſet ſub baſi ignis avolantis, & illum protruderet; quod eſt falſum; vel ſuperincumbens gravitando hanc expreſſionem efficeret, neque hoc; quia aër vertici ignis incumbens, eum deprimeret, ac reverberaret deorſum potius, quàm ſurſum. Tertiò ſint duæ pilæ æneæ, una ſolida exigui ponderis, altera majoris, ſed plena incluſo aëre; hæc ſine dubio aſcendet ſupra aquam, non item minor; ſi ergò aqua deorſum tendens exprimit unam pilam, cur non & alteram? non igitur pila movetur ſurſum, quia exprimitur, ſed quia in ſe habet aërem naturâ ſua levem. Nulla igitur vi magnetica, nulla expreſſione ſurſum feruntur copora, ſed inſita levitate; eſt enim hæc motrix qualitas ſagaci naturę con-

conſilio indita rebus elementaribus, ut quodvis per eam proprium ſibi locum in univerſo, ad conſervationem totius acquirat. Neque aliquis hîc objiciat, nos hanc qualitatem dicere formam ſubſtantialem elementorum, ut quidam perperam ſenſere; nequaquam; ſed dicimus eorum accidentia propria, & potentias naturales à natura ad motionem faciendam inſtitutas, neque à formâ ſubſtantiali immediatè, ſed ex primis qualitatibus oriri; cùm, ut dictum eſt, cauſa proxima effectiva gravitatis ſit frigus, levitatis calor, dummodò adſit debita raritas, vel denſitas per modum conditionis. Nec tamen ſolum frigus gravitatem, calor levitatem producit; ſed requirunt inſuper aliquam primarum qualitatum combinationem, ita ut calor cum ſiccitate faciat quandam igneam levitatem, cum humi-

Elementorum contemperatio.

miditate aëream; frigus unà cum ſiccitate efficiat gravitatem terream, cum humiditate aqueam; ut proindè ea non eſſentialiter, ſed accidentialiter tantùm differre aſſeramus. Ex his omnibus patet, Elementa ſe invicem nulla ratione magneticè, ſed qualitate propria trahere, ſi enim v. g. terræ centro vis quædam ineſſet, ejus haud dubiè certa & determinata Sphæra futura eſſet, ſed lapidem, conſtat, nullum habere terminum tendentiæ ſuæ ad centrum; ergo. Iterum finis magneticæ attractionis eſt ſituare, & conſtituere ſe per motionem magneticam in ſitum naturę ſuæ convenientem, qualis eſt polaris; finis attractionis elementaris eſt, vel ad vacuum impediendum, vel ad unionem partium, vel ad debitum locum in univerſo obtinendum; qui finis cum diverſi ſint, attractio quoque diverſa ſit oportet.

CA.

CAPUT III.

Quid ſit Magnes inanimatus.

ADmirabilem quendam ſuperiorum inferiorumque naturarum conſenſum eſſe, nullus hucuſque Philoſophorum negavit: Cœlum quoque univerſum, cum ſingulis ſuis aſtris magnetica quadam (. ſi ita loqui fas ſit) vi in hæc inferiora pollere; ego ipſemet, niſi irrefragabili experimentorum demonſtratione convictus, nunquam credidiſſem; eſt enim quarundam rerum ſublunarium ea cum æthereis corporibus amicitia, ea veluti amoris impatientia, ut niſi amici corporis præſentia perfruantur, nulla ratione intra terminos à natura preſcriptos contineri poſſe videantur. Ac ſolem quidem omnia ſibi copulâre, aliiſque corporibus vim copulandi

Mira vis ſuperiorum corporum in inferiora.

di communicare, nemo niſi ſolis lumine deſtitutus negabit: Lunam, humidioris ſubſtantiæ res adeò depereunt, ut niſi ejus amico perfruantur aſpectu, contabeſcant; cœteri planetę ſuas quiſque in ſublunari Mundo ſubjectas res habent, in quas mirificas ſuas facultates influant, juxta illud Hebræorum: *Non eſt herba inferiùs, quæ non habeat ſtellam ſuam ſuperiùs, quæ dicat ei, creſce.* Ex qua quidem mirifica rerum omnium magnetica combinatione reconditior illa Philoſophiæ pars emerſit, quam magiam veteres appellarunt, quæ ſuperiorum cum inferioribus, id eſt, activorum cum paſſivis conveniente applicatione, ſimiliumque cum ſimilibus diſſimilibuſque artificioſa combinatione facta, miros & inviſos effectus producere docet, quas formarum congruitates ad rationes animæ mundi Zoroaſter ideò di-

Axioma Cabaliſticum.

divinas illices, ut & Syneſius, magicas illecebras appellavit.

CAPUT IV.

De particularibus Magnetibus, qui in Natura rerum reperiuntur.

Nihil verius eſſe, quàm omnia in omnibus, ſatis ſuperque magnetica hæc rerum catena demonſtrat, quâ omnes res ita arctè ſibi invicem connectuntur, ut etiam ſi contrariarum ſint qualitatum, in unum tamen latente quodam rerum omnium conſenſu magnetico coëant. An non vidiſti, quàm mirabilis ſit Elementorum luſus? quàm contraria etiam ſe, mediante altero, ambiant? quomodò ignis aquæ, aqua igni, terra aëri, aqua terræ conjungantur? & quomodò mundus hac diſcordi rerum concordia conſervetur? Quid eſt in Cœlo, quod

Omnia in omnibus ſuo modo inſunt.

Mira rerum concatenatio.

quod non elementaris regio? & quid in elementari regione, quod ſubterraneus mundus non contineat? natura in omnibus ſemper eſt ſui ſimilis, cujus primaria in elementis ſedes eſt, ex quibus omnia, quæ in ſenſibili hoc & corporeo mundo ſunt, conſtant; omnis actionum naturalium proceſſus magneticis conſtat legibus, quibus imbuta primò elementa, eas cœteris deindè mixtis communicant. Vides quomodò craſſum illud aquæ corpus, à ſole, igne illo cœleſti, ſenſibiliter attractum in altum, in latè diffuſum aërem mutetur, parte in ventos abeunte, parte in pluvias ad terram irrigandam deſtinata, parte denique fervore ſolis à terra elevata, frigoriſque nocturni vehementiâ iterum condenſata, mox in rorem diſſolvatur; quo quidem ſitiens terra inebriata, in eo quaſi putreſcens, liqueſcit,

queſcit; cum porrò duo hęc conjuncta totam plantæ ſubſtantiam pervadunt, ſolis virtute liquidus humor ad extremitates uſque plantarum attrahitur, iſque cùm ſuâ naturâ ſubtilior & levior quàm terreſtris portio, nutritioni deſtinatus ſit; hinc fit, quod liquor attenuatus degeneret in aërem, relicto plantis terreo nutrimento, quod ex ingenita ſua poteſtate, & vitâ attractum, convertit in ſubſtantiam ſibi ſimilem. Atque hinc eſt una alimonia omnium è terra naſcentium, omniumque viventium corporum. Hæc eſt cauſa quòd omnia poſt putrefactionem in terram revertantur, experimento quidem indubio, ſed qùod vix milleſimus quiſque vel intelligit, vel rectè perpendit. Hac eadem ratione mineralia, vegetabilia, & ſenſitiva omnia creſcunt, vivunt, & conſervantur, non alia eſt rerum pro- *Incrementum vegetabilium.*

creandarum in hoc magno naturæ conjugio, ratio, in quo ignis ſponſus, ſponſa aqua, terra & aër paranymphi, quibus mediantibus coëuntes infinitam mixtorum producunt ſobolem. Elementum enim quodlibet in ſua ſphęra eſt, ſed unum ex alio vivit, ut ſuprà dictum eſt, & tamen conjuncta non conveniunt, niſi alia mediante. Sed aqua eſt omnium elementorum mater; hanc incubat Spiritu ignis; cauſante igne, aqua fit materia ventorum vaporumque aptorum, ut congelentur cum terra per aërem crudum, qui ab initio ſeparatus fuit ab illo, & hoc motu perpetuo ſine intermiſſione agit. Ignis igitur non efficitur aliter niſi motu; motus ergò elementorum cauſat calorem, calor movet aquam, aqua aërem omnium viventium vitam. Iterum elementum aquæ aëris flatibus agitatum, olea-

oleagineum ſeu bituminoſum humorem producit, & Sole opitulante ſalem. Quæ omnia luculenter demonſtrat divinum illud diſtillandi ſtudium, ubi ignis agens in res humidas, & vapidas, quæ tumentis vaſis alveo clauduntur, ad vaſis caput, ſui vi caloris ſpiritus ſubvehit, ubi frigore concreti, denſioreſque facti, vaſis fornices irrorant, & demùm per canalem in ſubjectum receptaculum guttatim refluunt. At ſi copioſiùs ignem ſuppoſueris, ſpiritus veluti torrentis vi æſtus fractus, in pinguem ſubſtantiam vertitur, id eſt, in oleum, & penitiores partes elicit: idem etiam eveniet; ſi vas ſoli tepido, vel ferventiori expoſueris; nam & aquam, & pingue diſtillabit. Pari prorsùs ratione ignis ille cœleſtis terras, plantas, herbas calefaciens, humidos vapores, qui ſunt rores plantarum, oleum, & reſi-

Diſtillandi ars ſimia Naturæ.

Ortus & incrementum plantarum.

reſinas per latentes, & apertos corticis poros, veluti per ſyphonem attrahit, purum ſemper ab impuro ſeparando; purum ſtat, & congelatur in flores, impurum abit in folia; in corticem, quod groſſum ſpiſſumque eſt; id quod vapidum & pingue eſt, attenuatum in aëram elevatur; at nocturno frigore condenſatum in rorem abit, ac herbis ſuis reſtituitur; quas & anteluca-no madore conſpergit, variarum virium pro conditione plantæ, cui inſidet, particeps. Pingue verò exhalans condenſatum in mel, gummi, & glutinoſos liquores, ſudoreſque, cujuſmodi manna eſt, ſuper idoneas frondes, truncos, & ſaxa inſidens abit. Sic unuſquiſque liquor inſitas ſuæ plantæ virtutes retinet. In hunc igitur modum res creſcunt, ex aqua videlicet omnia: Nam ex illius vapore ſubtiliore, res ſubtiles

Ros vires plantæ. cui inſidet, habet.

les & leves; ex oleo verò res graves, & precioſioris ſubſtantiæ; ex ſale verò res prioribus longè pulchriores. Si enim vapor ille omniformis, prima metallorum materia (. quæ quidem nihil aliud eſt, quàm humiditas quædam mixta aëri calido, & eſt in forma aquæ pinguis adhærentis unicuique rei puræ, vel impuræ in uno loco abundantiùs, ob terrę poroſitatem ad magneticam virtutem, exercendam, reſque ſibi convenientes attrahendas aptiorem.) ſi inquam è profundiſſimis Terræ viſceribus hujuſmodi vapor igne illo ſubterraneo in profundiſſimis terræ viſceribus incluſo (. quibus tota terreni Mundi machina veluti animatur, ſublimaturque) per varia Terræ ſpiracula veluti ſyphones quoſdam in varia loca, ſingulaſque rimas penetrans, diffunditur; fit, ut ſi dictus vapor per loca calida, & Vapor.

pura, ubi parietibus ſulphuris lentor, & pinguedo adhæret, tranſierit, ſtatim accommodando ſe adjungatur illi pinguedini, quam poſteà ſecum ſublimat, & tunc fit unctuoſitas, & relicto vaporis nomine, accipit nomen

Auri generatio.

pinguedinis; quæ poſteà veniens ſublimata ad loca alia; quæ jam vapor antecedens purgavit, ubi eſt terra ſubtilis, pura, & humida, implet poros ejus, & juncta illi

Plumbi.

aurum efficitur; Si verò pinguedo illa venit ad loca impura frigi-

Stanni.

da, fit plumbum; Si verò talis terra pura ſit, & mixta ſulphuri, fit ſtannum; quò enim magis deputatus locus fuerit, eò pulchriora reddet metalla; Si verò ad terram ſiccam, & impuram, ſive homogeneam telluris partem pervenerit pinguedo illa, ferrum ge-

Ferri.

nerabit. Sic vapor ille ſublimatus per poros terræ ſecum omnem impuritatem terræ uſque ad circumfe-

cumferentiam trahens, ab aëre congelatur; quod enim aër creat purus, aër congelat crudus, quia aër in aërem habet ingreſſum, & ſe jungunt invicem: natura ſiquidem natura delectatur; ita fiunt petrę, & montes ſaxei. Quod ſi vapor naturæ per ſe ſublimatur ſine acceſſu pinguedinis, & ſulphuris, & venit ad locum aquæ puri ſalis, fiunt adamantes, & hoc in locis frigidiſſimis, ad q̃uæ pinguedo pervenire nequit; ſi ad locum aquæ vitrioli viridis, in Saphyrum, aut Smaragdum congelatur; ſi in aquam cinnabaris ſubtilem, in Rubinum condenſatur; (. ubi nota omnem aquam, ſi ſit ſine ſpiritu, calore; ſi verò ſpiritum habeat, rigore congelari: qui illùd ſciverit, maximum ſecretorum ſe adeptum eſſe norit.) Non ſecus, ac ſi in plano aliquo, diverſi coloris, & proprietatis res, veluti ceruſſam, minium, cinna-

Lapidum.

Adamantes.

barim, æruginem, ſal, vitriolum, arſenicum, & ſimilia, in circumferentiam diſponas, è centrò verò hujus plani liquor ſcaturiat, qui ſe per totius planę ſuperficiei ſpacium diffundat; certum eſt, liquorum cum ceruſſa album, cum minio rubrum, viridem cum ærugine, cum arſenico flavum futurum. Iterum cum ſalis aqua æruginеæ mixta, Smaragdinum aliquid, & vitrioli ſulphurati aquam cum cinnabari, aliquid pyropicum producturam. Pari ratione, ſi liquor prædictus rebus ſapore dulcibus conjunctus fuerit, dulcia; ſi acribus & amaris, acria & amara; ſtipticum, ſi ſtipticis, venenoſa, ſi venenoſis; ſalutifera, ſi ſalutiferis, ſingulis rebus humorem magnetica quadam vi ad ſe trahentibus, & in ſubſtantiam ſibi ſimilem transferentibus. E cujus quidam humoris, cum infinitis rebus naturâ differen-

Liquor ſerum qua tranſit qualitates aſſumit.

differentibus, commixtione, infinitas quoque rerum ſpecies produci neceſſe eſt; quas quidem omnium vires & proprietates in ſimplicibus ſuis cognitas, qui rectè; & ſagaciter combinare norit, ei nullum ampliùs abditum in Natura effectum, nullam rerum ſympathiam, aut antipathiam, quas tantoperè mirantur homines, incognitam eſſe poſſe arbitror; ſed veluti Naturæ quidem Archæus præpotens, ſagaci rerum omnium agentium cum patientibus facta applicatione, quicquid Natura operatur, & ipſe tanquam Naturę ſimia ad exemplar ejus omnia operabitur.

CAPUT V.

De Magnete venenorum noviter detecto, ejuſque mirandis, viribus, & proprietatibus.

Serpens Pileatus venenorum Magnes.

REperiuntur in India Orientali nonnulli ſerpentes, quos Luſitani cobras de cabelo, id eſt ſerpentes pileatos vocant, ob cuticulam in capite prominentem, quam ubi irâ exardeſcentes crexerint pilei formam mentiri videntur. In hiſce ſerpentibus lapis invenitur, quem à ſerpente Luſitani la piedra de la cobra de cabelo, id eſt, lapidum ſerpentis pileati appellant. Et quamvis in omnibus Indiæ Regionibus hujuſmodi ſerpentes reperiantur, non tamen omnes hujuſmodi lapidibus à natura ditati inveniuntur; ſed in propriis regionibus, cujuſmodi ſunt, meridionalis Chinæ regnum,

gnum, quod Quamſi vocant, deindè probatiſſimi in regno Mogorum, quod Indoſtan appellant, & quàm maximè in Dienſis territorii diſtrictu, melioris præ cœteris omnibus notæ. Qui autem hujuſmodi ſerpentes capiendi modum quàm dexterrimè callent, ſunt Brachmani, & quas Iogues vocant gentilitiæ ſuperſtitionis eremicolæ; longâ ſiquidem experientia docti, vel ad primum ſerpentis pileati aſpectum ex certis ſignis norunt, qui lapide turgeant, qui non; nec hîc ſiſtunt, ſiquidem comparatâ horum lapidum copiâ, contuſos atque unà cum reliquis ſerpentis partibus, addita nonnihil ex terra ſigillata, aut etiam quam magni faciunt terra melitenſi, in maſſam redactos, lapides efformant artificiales, eadem virtute, quâ naturales imbutos, quos deindè magno quæſtu advenis vendunt, ſecreti

Ubi ſerpentes hi reperiantur.

Modus capiendi.

Artificialis lapidum ſerpentinorum confectio.

ſecreti lapidis conficiendi ita tenaces, ut nullis aut precibus, aut obſequiis, propoſitiſque nummis, id advenæ extorquere poſſint. Sed hiſce paucis prælibatis, jam lapidis virtutes, & mirificam in venenoſo humore attrahendo vim & efficaciam proſequamur.

Lapis hic, ſive naturalis, ſive artificialis lenticularis figuræ eſt, magnitudinis differentis, & major quantitatem unius Julii Romani non excedit, quorum, nonnulli nigro, alii nigro-cineritio colore imbuti ſpectantur, alii nigris albiſque punctis, haud ſecus ac nonnullæ fabarum ſpecies, conſperſi reperiuntur, nigri tamen ceu melioris notæ à rerum peritis æſtimantur. & ſi jam à multis adulterati & nullius virtutis divendantur.

Colores.

Habet hic lapis hunc à natura ſibi inſitum magnetiſmum, ut à venenoſo animali prius inflicto vul-

Vires mirifica lapidis.

vulneri appoſitus, protinùs tenaciſſimæ ſanguiſugæ ad inſtar adhæreat, hæreatque tam diù donec omni veneno, quod ſerpens, aut quodvis venenoſum animal diffuderat, exucto, ac jàm veluti ſatur ſuapte ſponte decidat ſaturæ Hirudinis inſtar. Viſa hæc primùm fuerunt veluti paradoxa quædam, quæ minimè tamen ob aſſertionem Patrum ſub fide religioſa factam, repudianda duxi. Cum itaque anno 1663. in Collegii Romani Pharmacopœio ingens viperarum multitudo vindique in conficiendæ Theriacæ uſum aſportaretur, operæ pretium me facturum exiſtimavi, ſi data opportunitate ad dicti lapidis viris explorandas, experimentum ſumerem. Canem itaque in conferta Patrum aliorumque curioſorum multitudine à vipera morderi curavimus, cujus vulneri protinus appoſitus lapis adeò tenaciter

Experimentum lapidis in cane.

naciter adhæſit, ut veluti clavo firmatus videri poſſet, donec poſt unius circiter horæ ſpatium, prout ſuprà memorati Patres nos inſtruxerant, ſuapte ſponte dilapſus, canem quidem primò debilem, & claudicantem, poſtero tamen die integræ valetudini reſtituit. Quæ cum inclito Carolo Magninio indefeſſo rerum naturalium exploratori retuliſſem, ait, ſe rei vix fidem habere poſſe, niſi per experimentum in homine factum veritatis certior fieret: Itaque illo eodem tempore, quo vinitores, Ruricolæ, & ſimiles ex ruſticana gente homines à viperis infeſtari ſolent opportunè ſanè accidit, ut ei tanquam rerum medicinalium perito à vipera morſus ſiſteretur; huic igitur lapidem, quem apud ſe tenebat, ſimul ac applicuit, cum eccè, uti ſuprà, is vulneri quàm pertinaciſſimè adhæſit, donec poſt binas circiter horas decidens,

Experimentum in homine.

cidens, hominem veluti ex alto ſopore exſuſcitatum, cardiaciſque nonnullis refectum, tandem priſtinæ ſanitati reſtituerit. Lapis verò ut ab exucto veneno purgetur, lacti injiciendus eſt, ibique relinquendus, donec totum venenum evomuerit, lacte in flavo-viridem colorem degenerante. Undè jam diverſis venenorum ſpeciebus, uti bufonum, ſcorpionum, araneorumque experimentum ſumo, ut quid in iis virtutis obtineat lapis, cognoſcam.

Narrat P. Henricus Roth, qui lapidem ſecum ex Mogoris regno attulerat, ſe multiplex hujus lapidis experimentum ſumpſiſſe. Primò in famulo ſuo, in manu à Scorpione, quod inſecti genus in India uti virulentiſſimum, ita irremediabili veneno turget, percuſſo, cujus vulneri cum lapidem applicuiſſet, tum eccè totum venenum

Mira relatio de hiſce. P. Henrici Roth.

nenum juxta brachii longitudinem diffuſum mox retroagi ceptum & à lapide eâ proportione attractum fuit, ut ſervus veneni jam pauliſper retroacti, ad viciniorem plagę locum, affluxum digito monſtraret, & cum. jam vulneris locum attigiſſet, lapis unà quoque veluti officio ſuo probè functus, qui plagę priùs inſeparabiliter fixus hęſerat, ſuapte ſponte dilapſus hominem priſtinæ ſanitati reſtitutum reliquit. Alterum expertus eſt in homine peſtifero bubone infecto, cui primò lãnceolâ aperto cum lapidem applicuiſſet, hominem intra breve tempus, omni exucto venenò, liberum ab omni infirmitate reliquit. Pręſtat hanc mirificam curam non ſolùm lapis naturalis, ſed & artificialis, ex contuſis ſerpentum lapideis cruſtulis, vel etiam vitalium membrorum, capitis, cordis, hepa-

tis,

tis, dentiumque portiunculis, artificio ſolis brachmanibus noto unâ commixtis confectus. De hoc quoque lapide in ſua Flora Sinica mentionem facit P. Boimus, hiſce verbis: [In India & regno Quamſi Sinarum, in quorundam certi generis ſerpentum (quos cobras de cabelo, id eſt, pileatos ſerpentes Luſitani vocant.) capitibus lapis reperitur; contra morſus ibidem inflictos homini, alias ſpatio 24. horarum interituro. Lapis hic rotundus, lenticularis figuræ, veluti glauco quodam ex candido colore imbutus, vulneri applicatus per ſeipſum hæret, veneno verò plenus decidit, poſteà lacti immerſus per aliquam moram ad ſtatum naturalem ſe reducit. Hic lapis dilapſus, ſi poſt purgationem denuò hęreat appoſitus vulneri, id manifeſtum indicium eſt, virus totum exhauſtum non fuiſſe, at ſi amplius ad-

Ego ex ſale ſerpentis extracto, & in lapidem converſo, efficaciores fieri poſſe exiſtimo. P. Boimus in Flora Sinica.

hæ-

hærere detrectet, tunc moribundo de ſuperato mortis periculo congratulantur.]

Meritò quibuſdam paradoxum videri poſſet, quomodò venenum veneno curari queat, & quomodo vitæ noſtræ contrarium, vitam nobis largiri poſſit. Frequenti enim, eâque quotidianâ penè experientiâ compertum eſt, morſus & puncturas venenatorum animalium, dictorum animalium applicatione perſanari. Quod quidem nulla ratione fieri poſſe puto, niſi ſimilium attractu confluxuque magnetico, quem & Magnetiſmum appellamus. Notandum, quod ſicuti ſtirpes, & plantæ ex terra, id quod naturæ maxime conſentaneum eſt, juxta præcedentia, attrahere ſolent, ita ſingula quoque animalia in iſtiuſmodi alimentum naturæ eorum conſervandæ maximè conſentaneum naturali quodam inſtinctu ferun-

Quomodò venenum veneno prodeſſe poſſit.

feruntur. Cum itaque natura venenatis animalibus venenum veluti dotem quandam particularem, cùm ad conſervationem defenſionemque ſuam contra alia animalia, tum ad terram aërem- que purificandum indiderit, illis videtur veneni attractio planè naturalis, & ſine qua vivere non poſſint. Hinc ſerpentes naturali quodam appetitu, quicquid in terra venenoſum, contagioſum, putridum, hominibuſque noxium, id nimirum, ex quo ſunt, ſuum veluti nutrimentum exſugentes, in ſe tanquam naturalem veneni burſam attractum, ſubſtantiæ quadam affinitate, non ſecus ac homo alimentum ſuum, derivant; quod hoc experimento comperies. Si enim ſerpentem veneno ſpoliatum terrę venenoſa qualitate imbutæ immiſeris, eum, qui omni priùs veneno carebat, totum ex novo veneno attracto viru-

Animalibus venenoſis attractio veneni naturalis.

Experimentum.

Magnetes venenorum terreſtres, aëri, & aquei.

virulentem reperies. Hæc ratione igitur viperæ terreſtre, aquaticum Dypſades, Araneæ aëreum virus duplici officio, dum nobis quod obeſt auferunt, & quod ipſis prodeſt, attractum non ſine mirabili quadam Dei providentia in ſe derivant. Ita Erucæ, papiliones, cæteraque inſecta in plantis, fructibus, floribus noxias qualitates in ſe quoque derivant. Ita denique omnia amuleta, prophylactica, & antidota, venena trahere ſolent. Naturale igitur eſt animalibus veneniferis, venenum ſubſtantiæ quadam cognatione tanquam ſibi ſimile, amicum & commodum nutrimentum attrahere. Ita Bufonem, ſeu Rubetam Sole exſiccatam, & tuberibus applicatam peſtiferis, infectum peſte liberare frequenti uſu compertum eſt; uti in noſtro ſcrutinio phyſico medico de peſte docuimus; trahente videlicet corpore

pore rubetæ humorem hominis contagioſum tanquam ſibi appropriatum & convenientem, quem ipſa natura veluti noxium, & lethiferum à ſe expellere nititur. Sicut enim ex putrefacto humore cadaveris ſæpè hujuſmodi animalia nata in ſepulchris inveniuntur, ita id ex quo ſunt, naturaliter appetunt, contagioſum, & corruptum in humano corpore. Ita caro viperina manducata, viperæ, uti, & ſcorpius ſcorpii morſum ſanat. Cujus quidem rei alia ratio non eſt, niſi attractio illa magnetica, quâ ſimile ſibi ſimile appetit. Cum enim quiſpiam à venenoſo animali mordetur, virus mox intimas fibras rependo petet: Si igitur viperæ, quæ momorderat, carnes devorandas patienti dederis, fit ut virus relicto peregrino, & incompatibili ſubjecto, proprium, ad quod naturali quodam appetitu fertur,

fertur, carnem videlicet viperæ repetat, eique veluti naturali ſubjecto adhæreat, toto membrorum exercitu in communem hoſtem conſpirante, indeque eum una cum maſſa venenifera conjunctis viribus expellente. Eſt igitur caro viperina ſui tractiva veneni, & ideò in theriacæ confectione omnium ſpecierum hypoſtaſis eſt. Hac methodo Erfordiæ in Germania, ſeplaſarium quendam morſu viperæ ad extremum vitæ diſcrimen deductum, cum omnibus adhibitis antidotis, nulla alia venenum pellendi remedia ſupereſſent, carnium ejuſdem viperæ, quæ momorderat, eſu perfectè ſanatum vidi. Ita ſcorpius venenum, quod aculeo fudit, vulneri applicatus tanquam ſuam repetit; adeò venena plerumque infectis non dicam lethifera, ſed prorſus ſalutifera reperiuntur; quod non immeritò in-

Mirus effectus.

ter

ter maxima Naturæ miracula cenſeri debet.

CAPUT VI.

Undè proveniat admiranda in hoc lapide attrahendi veneni vis & efficacia.

REm difficilem prorſus & intentatam aggredior, dum virium & prodigioſorum effectuum in hoc lapide eluceſcentium cauſas & rationes audentiùs aſſignare aggredior; veruntamen uti in præcedentibus jam varia ad hujuſmodi penetrandas ſubſidia adduximus, ita pro variâ mentis reflexione, & cauſarum concurrentium combinatione facta, ſi non rationem veram, & evidentem, ſaltem vicinam, & probabilem quoad licuerit, nos aſſignaturos confidimus.

Con-

Unde ſerpentes pileati univerſalem veneni trahendi vim nanciſcantur.

Conſtat ex Geographorum relationibus, magnum illud Aſiæ ſpatium, quod Indoſtan vulgò vocant, & totum ferè Magni Mogoris imperium, unà cum vicinis Regionibus Guzarata, & Dienſis Territorii diſtrictu occupat, ex inſita terreſtris glebę proprietate, uti zonæ torridæ magna ex parte ſubditum, & ingentibus Solis ardoribus expoſitum eſt, ita quoque ingentem virulentiſſimorum ſerpentium, aliorumque inſectorum toxico prægnantium copiam parere. Accidit autem, ut quotannis ex multitudine fluminum Indi præſertim, & Gangis Regnum iſtiuſmodi ingentes quoque inundationes experiatur, quæ in latibula ſerpentum effuſæ, innumerabilem quoque hujuſmodi ſerpentum copiam ſecum evolvant, qui tandem aquarum multitudine ſuffocati, atque intra foſſas relicti,

licti, & in unum confuſi, pernicioſa putredine Regionem ſubinde non ſine ſtrage hominum inficiunt; ex quibus deindè veluti ex fermentata maſſa ingens ſcorpionum, bufonum, formicarumque pullulago emanans, ſeminium conficit virulenta putredini conſertum; atque ex hac calore Solis fermentata putredine tandem ſerpens ille omnium virulentiſſimus, mirificus venenorum magnes, quem pileatum vocant, naſcitur, qui uti ex differentium ſerpentum inſectorumque venenoſorum ſeminiis originem ſuam trahit, ita quoque de omnibus dictorum animalium venenis nonnihil participat; ut proindè non mirum alicui videri debeat, hunc omnibus venenorum generibus attrahendis aptiſſimum eſſe. Quomodò verò, & ex qua cauſa mira hæc attractio peragatur, nobis dicendum reſtat. Quod antequam

Geneſis ſerpentis pileati.

quam faciam, primò de veneni natura, & proprietate nonnihil præmittendum duxi; deindè hiſce prȩmiſſis veram certamque tractivæ virtutis in hoc lapide, vulneribus, quibuſcunque tandem venenoſorum animalium morſibus inflictis applicatus fuerit, cauſam aperiam.

CAPUT VII.

De venenorum natura, & proprietate, atque de ſtupendis proprietatibus, queis venenum intra corpus diffuſum, aliud venenum quodcunque tandem interimit.

VEnenum hoc loco nihil aliud eſt, quàm vis quædam effectrix in aliquo corpore poſita, cordi ſingulariter noxia, & vitæ animalis totâ ſubſtantiâ diſſimilis directè corruptiva. Quænam autem hæc vis ſit, aut in quo

quo conſiſtat, magna inter Authores lis eſt, & controverſia; ſunt qui dicunt, per exceſſum dumtaxat primarum qualitatum agere venena, ita ut alia per vehemens frigus cor conſtringendo, ſtupefaciendo, calorem vitalem extinguendo; alia per calorem intenſivum cor comburendo; alia per ſiccitatem calorem vitalem conſumendo; alia per humiditatem putrefaciendo viaſque obſtruendo, hominem interimant. Putant igitur, dum cordis motus venenis tollitur, hoc neceſſariò fieri per intemperiem aliquam inſignem: intemperies autem non eſt niſi ex diſcraſia primarum qualitatum; quâ tota humorum ſymmetria diſſolvitur; Inferunt ergò effectus hujus intemperiei eſſe non poſſe, niſi à primis qualitatibus rei venenatæ inſitis. Contrà, ſi in ſolo exceſſu primarum qualitatum conſiſtat veneni actio, non

Variæ ſententiæ de venenorum operatione.

Non agunt qualitatibus manifeſtis.

non erit cauſa, cur aqua pura, cur piper, cur vinum ſublimatum, ſpiritus ſulphuris, ſimiliaque inter venena, & deleteria numerari non poſſint: Aqua enim frigidiſſima eſt, piper calidiſſimum, & tamen venena non ſunt; ergò præter calorem, & frigus, humiditatem, ſiccitatemque, alia qualitate opus eſt, qua vehementia illa ſymptomata efficiuntur, quæ in iis, qui venenum hauriunt, cernuntur. Nam ut rectè Ariſtoteles 2. de gener. animal. c. 3. [Ineſt ſeminibus facultas quædam fæcundativa ſeminis, eſtque calor, non ignis, nec talis aliqua facultas, ſed ſpiritus in ſemine ſpumoſoque corpore continetur; & natura quæ in eo ſpiritu eſt, proportione reſpondet elemento ſtellarum.] Non igitur venena qualicunque frigiditate, vel calore, ſed frigore quodam, & calore prorſus mirabili, vel ab

Ariſto-teles.

aſtris

aſtris indito, vel in eſſentia corporis univerſi radicato interimunt. Et quamvis venena quædam reperiantur narcotica, quæ ſolo frigore, ut opium, Mandragora, Hyoſciamus, Solanum, Napellus, necare videantur; non tamen id faciunt ſine alia adjuncta qualitate venefica deleteriis propria; quod rara illa, & admiranda ſymptomata intoxicati, quæ in primas qualitates, ſeu ſolum frigus cadere nequeunt, ſatis demonſtrant. Prætereà videmus venenum occidere multò celeriùs, quàm inducatur humorum illa diſcraſia; ut in Epidemicis contigiſſe Cornelius Gemma refert: ita quidam apud Mercurialem Ordelalphus vel appropinquantes ſibi, veneno, quo liniebatur, occidebat. Non nego tamen, primas qualitates veluti per modum diſpoſitionis ad veneni operationem concurrere, at-

Mira vis veneniferi viri.

que in uno quidem plus, in alio minus: quod enim Scammonea intus ſuſcepta rarefaciat, extenuet, incidat, caloris opus eſt, quod verò peccantem humorem ubique collectum in ſe derivet, alterius qualitatis ab intrinſeco profluentis opus eſſe, nemo inficiabitur.

Varia venenorum genera. Porrò uti ſalutiferorum, ita proportione quadam deleteriorum varia, & multiplex copia eſt, quam nos in duas claſſes dividimus, ita ut aliqua ſint naturalia, alia artificialia. Naturalia venena iterùm variè dividuntur: alia enim ſunt à mineralibus, ut arſenicum, Auripigmentum, Antimonium, Hydrargyrum, ſimiliaque: alia à plantis, ut omnia Aconitorum genera, narcoticaque, quorum alia totâ ſubſtantiâ venenoſa ſunt, alia ſola parte, uti radice, vel ſemine, vel flore; alia denique ab animalibus

libus toxica, omnia animalia ſive toto, ſive ex parte venenata comprehendunt, quæ uti innumera ſunt, ita variam quoque actionis ſuæ rationem habent. Hiſce adduntur venena, quæ ex putrefactione aut cœleſti influxu originem ſuam (. uti epidemicæ lües & peſtes.) ducunt. Quorum citatorum venenorum alia iterum, vel aëre venenoſo hauſta trahuntur, ut in morbis contagioſis, aut animalium quorundam peſtifero halitu contingit; alia extrinſecus applicata morſum, puncturamve, ut calenti vulneri venenum inditum ſerpat, requirunt; ita rabidi canis aliorumque ſerpentium morſus nos attingunt; alia intùs ſumpta ſub cibi potuſque ſpecie operantur. Quod uti præſentiſſimum omnium, ita omnium efficaciſſimum venenorum genus eſt; hauſtum enim celerrimè per pulmones in

cor, & in arterias diffuſum, primò humores, poſteà ipſam artuum ſubſtantiam labefactat. Illud verò, quod exteriori contactu fit, minùs efficax eſt, cùm non aëre aut ſpiritu, ſed humore quodam id provehente per membra, vires habeat, ut morſum rabidi canis, qui hominem non inficit halitu, ſed in vulnus morſu factum ſalivam, vel veneniferum humorem eructat, cum quo poſtmodum virus in totum corpus ſerpendo vires ſuas exerit. Cœtera venena, utpote craſſiori ſubſtantiæ inhærentia, uti debiliora ſunt, ita non adeò citò perimunt. Alia denique intus ſumpta, non niſi calore naturali priùs excitata operantur, cujuſmodi Narcoticorum venenum eſt. Calore igitur qualecunque venenum attenuatum per fibras internas ſe propagans, ſpiritus maximè infeſtat, qui cum ſedem in corde vitæ

fonte

fonte habeant, mirum non eſt, ſi animal eo extincto in interitum tendat; cùm nobis, alimentoque noſtro totius ſubſtantiæ ſimilitudine contrarium ſit, ut ſuprà dictum eſt.

Vides itaque Lector, ex præcedentibus, quomodò hic lapis non ad unius duntaxat venenati animalis vulnus morſu inflictum, appoſitus, venenum mox ad ſe attractum interimat, ſed omnibus venenatorum animalium inſectorumque vulneribus morſu inflictis applicatus ſine diſcrimine ad ſe attrahat, quia nimirum, uti ex diverſis ſerpentum inſectorumque ſeminiis, uti & mineralibus, ſalibuſque pernicioſis intra ſerpentis viſcera conflatus fuit, ita quoque fit ut ſingulorum venena, ſimul ac magnetum ſuum præſentem advertunt, unumquodque ad eum, quo conſtat, naturali appetitu attractum confluat.

Atque hæc eſt genuina hujus lapidis omnium venenorum tractivi cauſa & ratio. Sed hæc de venenorum lapide dicta ſufficiant.

Non omittam hoc loco accenſere dictis alium magnetem conſideratione digniſſimum uti ſequitur. Reperitur in India ſummæ virulentiæ ſerpens, quem ego non immerito Baſiliſcum Indicum appellem; ſolo enim afflatu non ſolum homines, ſed & animalia quævis obvia interimere dicitur; verum natura ſagax, tanto & tam exitiali atrocitati providens, ne peſtifera ſua toxici diffuſione cuncta deſtruat, ad cautelam hominem cœterorumque animalium crepundiis caudæ annexis, quod alii tintinabulum aut campanulam vocant, eum adeò providè inſtruxit; ut ſerpens audacius forſan in obutos inſurgens, ſtrepitu ſuo formidabili ſonituque exitiali moneat,

Serpens miræ virtutis.

id

id omni ſtudio vitandum, cui propriores facti infallibilem mortis pędicam nullo remedio ſuperſtite incurrant. Ego ſanè cum hujuſmodi tum à noſtris narrari audiſſem tum apud Indicos naturalium rerum ſcriptores ſæpe ſępius legiſſem, putam fabulam ſemper hucuſque credideram; donec P. Emanuel Luiſius Luſitanus huc Romam advena, ab hoc me errore liberavit, cum ipſe non duntaxat, quæ ferebantur, vera eſſe atteſtatus ſit; ſed & crepundium ſerpentinum, quod inter cęteras res rariores ſecum attulerat, mirum in modum, vel ad primum attactum perſtrepens mihi dono reliquerit. Extremitati caudæ ſerpentinæ adnatum inſtar muliebrium capillorum complicatum eſt, non ex pulpoſa colubri carne, ſed veſicaria quadam textura à natura eo artificio effictum, ut veſicarum ſtaphyloden-

dri, aut Coluteæ formam, aut veſicæ ſuillæ exſiccatam pellem quaſi diaphanam exprimat, quæ & ea de cauſa haud ſecus ac dicta ſuilla veſica piſis inditis, vel ad exiguam ejus agitationem mirificum ſtrepitum edit; ut proinde haud incongruè Luſitani eam ab hujuſmodi ſono. *La cobra de caſcavel*; id eſt tintinnabulum vulgo vocare conſueverint. Et cum aliàs totus ſerpens irremediabili veneno turgeat, hæc tamen recenſita ſerpentis crepundia tùm contra proprium venenum, tum alia; quin & contra epilepſiam antidotum nobiliſſimum compertum fuit, ſi vel collo affixum portetur, aut in pulverem redactum aqua cardiaca dilutum potu ſumatur. Cujus quidem rei alia ratio non eſt, niſi trahendi veneni ipſi inſitus magnetiſmus, uti in precedentibus diximus quantò enim ſerpentes

vi-

virulentiores ſunt: tanto quoque quævis ex ejus ſubſtantia pars legitimè preparata venenum ad ſe potentius trahit. Sed jam ad alia.

SECTIO III.

De Magnetibus in vegetabili Natura exiſtentibus, ſive de Soliſequis & Luniſequis Magnetibus.

CAPUT I.

In Plantarum Oeconomia Magneticæ virtutis efficacia mirùm in modum eluceſcit.

PLantis ſummam cum Magnetis operationibus affinitatem eſſe, indè luculenter patet, quod motum magnetis perfectè imitentur. Habet

Tres motus differentes Magnetis.

bet autem Magnes tres motus ſui differentias; Primus motus Magnetis eſt, quo ſecundum certas corporis ſui fibras ex polo in polum exporrectas, coagmentataſque, vim ſuam magneticam veluti in longitudinem quandam propagat. Alter radiationis eſt, quo diffuſis ex utroque polo radiis potentem illam activitatis ſuæ ſphæram, intra quam quodlibet ſibi conſimile conſtitutum corpus movet attrahitque, fundat. Tertius diſpoſitionis, quâ ſeſe ad Telluris, ſive terreni globi axem, tanquam ad principium conſervativum ſui ſituat, ut ſi quandoque extra hunc ſitum violenter abſtractus fuerit, circulari motu ad eum reverſus ſe accommodet, ibique tanquam loco naturæ ſuæ maximè conſentaneo, requieſcat. Totidem ego in pleriſque plantis motûs differentias reperio. Primus vegetati-

Analogia motus Magnetis ad plantarum motus.

vus

vus eſt, quo ſeſe planta vi vegetali ſurſum per ſcapos thyrſoſque rectà in verticem propagat. Secundus eſt qualitatum plantis inſitarum in orbem ſeſe diffundentium motus. Tertius diſpoſitivus plantarum quarundam motus eſt, quo ſe ad certum locum ſitumque accommodant, vel ad Solem, & Lunam, veluti ad principium conſervativum, motum circularem affectantes, convertuntur. De quibus omnibus ſingulatim dicendum eſt.

Cum ſingula in hoc Mundi Theatrum introducta diverſis partibus, & multiplici facultatum genere, aliiſque adminiculis, à provida Natura aſſignatis conſtent, duo quoque ad eorundem commodam conſervationem requiri videbatur: primum eſt, ut pars parti ritè cohæreret, ordinatimque diſpoſiti eſſent ſinguli corporis artus, ut caput videli-

cet

cet collo, collum pectori, pectus cruribus veluti columnis quibuſdam totius ædificii molem ſuſtinentibus inniteretur. Alterum eſt, ut tota hujuſmodi ædificii ſtrues, ritè in ordine ad univerſum conſtituta, capite vergente ſurſum, deorſum pedibus, erecta ſubſiſteret; Quod ſi aliter fieret, corpuſque inverteretur, aut extra directionis lineam declinaret, id ex hujuſmodi ſitu Naturæ maximè contrario ſummam violentiam pati neceſſe foret. Quæ omnia, quotquot productæ ſunt, rebus conveniunt. Hinc enim, ut in præcedentibus fusè dictum eſt, elementa tam ſtudiosè ſitus ſui rationem obſervant, ut Mundum labi faciliùs ſit, quam ut illa contrarii ſitus violentiam ſuſtineant. Hinc ignis, aërque terræ incluſi, omnia rumpunt, findunt, diſſipant, ut liberis Regionis ſuę campis perfruantur. Hinc dum gravia

Omnia certum locum in Mundo amant.

gravia cum levibus conſiſtere neſciunt, inundationes, ruinas, interitus Urbium, integrarumque provinciarum, impetu gravitatis ad locum naturalem centrumque tendentis cauſari neceſſe eſt. Ita ſingula Mineralia certas ſuas ſibique appropriatas Telluris ſedes ſic tuentur, ut, ſi ab iis removeantur, prorsùs pereant, Hinc alia arida, quædam humida, nonnulla calidæ, cœtera frigida, ſingula ſua loca amant. Hinc plumbum perpetuis aquis ſalſuginoſis damnatum, in hydrargyrum ſolvitur; ferri quoque fodinæ aquarum tyrannidem paſſę in liquorem abeunt rubiginoſum. Sed ut tandem ad noſtrum inſtitutum revertamur, videtur prætereà hic naturalis appetitus maximè, ut in Magnete, ita & in plantis, & fructibus. Sicut igitur Magnes, duos terminos habet, Borealem, & Auſtralem, & ad conſervationem

tionem ejus requiri videtur, ut partes ſeu fibræ in terminos tendentes non tantùm benè inter ſe compoſitæ ſint, debitumque in longitudinem ſitum obtineant, ſed etiam ut ſitum ad univerſum habeant convenientem, aliàs enim commodè ſe conſervare nequirent; ita etiam planta requirit, ut non ſolùm radicibus truncus ſuperimponatur, rectàque quà ramis, quà ſtolonibus diffuſis luxuriet, ſed etiam ut vigorem conſervet, radix humi ut condatur, ſcapus ſurſum vergat, neceſſe eſt. Sicut autem Magnetis vis per fibras quaſquam propagatur in longitudinem, ita & vegetalia certas quaſdam fibras obtinent, ſeu poros, per quos nutrimentum hauſtum, ſingulis partibus communicent. Sicut igitur Magnes quandam habet ex ſua natura certam virtutis lineam, qualitatemque, quâ determina-

tam

tam obtineat poſitionem & ſitum, haud ſecus & plantæ, frutices, & arbores ita certa ratione poros ſuos habent diſpoſitos, atque in longum protactos, ut ſi lignum vim haberet ſe collocandi liberè, naturalem ſibi ſitum juxta pororum diſpoſitionem, innato quodam ſurſum aſpiciendi, & deorſum in ordine ad punctum verticis, zenith dictum, nadirque oppoſitum, appetitu quæreret; cum hic ſitus ad diuturniorem, felicioremque vitam ei conducat. Hinc etiamſi rami arboris pondere quodam deprimantur, adeò tamen appetitus elevandi ſeſe vehemens eſt, ut vel ſurculorum ſtolonumque hinc indè erumpentium luxuriante ſobole, violentum ſitus ſtatum redimens, vicaria veluti opera elevetur; Imò adeò hac ſurrectione gaudent plantę, ut quibus natura thyrſos, ſcapos, alia-

Mira plantarum conſtitutio.

que

que ſolidiuſcula ſurrectione inſtrumenta negavit, eæ capreolis, aut claviculis veluti manibus quibuſdam fulturas, ac pedamenta, quorum ope ſurrigerentur, captare videantur. Accedit, quod per cylindriformem hujuſmodi pororum in fructibus, arboribuſque conſtitutionem, totius arboris nutrimentum in reliquas arboris partes devehatur; quam quidem pororum nunc ſtrictorum, nunc laxorum conſtitutionem, ſitumque in ordine ad cœli Soliſque motum ita ſtricto ſibi jure prætendunt plantæ, ut ſi eas eradicatas, adultiores alio in loco, non eo pororum, quo primò creverant, ſitu tranſplantaveris, ſed contrario ſitu ſtrictiores partes in Auſtrum, in Boream laxiores, converteris, plantæ inimico Cœli aſpectu ſe junctas ſentientes, veluti indignabundæ marceſcenteſque contabeſcant.

Si

Si vero priſtino eas ſitu honoraveris, copioſo luxuriantis ſobolis proventu, quanto à plantatore beneficio ſint affectæ, palam teſtabuntur, quam rem diligenter omnes, qui agriculturæ operam impendunt, obſervare cum primis velim.

CAPUT II.

De Magnetibus ſolaribus.

INter cœteras plantas, quæ eximia magnetiſmo pollere videntur, principatum ſanè non immeritò tenent plantæ illæ, quę à motu, quo ſolem ſequuntur, Græcis hæliotropia, hoc eſt, ſoliſequa vocantur. Et quamvis omnium penè florum proprium ſit, lumine & ſole gaudere, in aliquibus tamen magis magiſque mirum hoc Naturæ ſpectatur conjugium: omnes enim flores plan-

plantarum, aurea foliorum in orbem diffuſorum fœturâ radiantis ſolis diſcum proximè mentiuntur, ut Tragopogon, Cyclamen, Chamæleon, Chryſanthemum, Lupinus, omnes cichorearum ſpecies, Tulipæ, Lilium, Perſicum, Anemones, Scorpiurus, Heliotropium propriè ſic dictum, Acacia, Lotus, aliæque innumeræ hac vi converſiva prædītæ, neſcio quid amicitiæ cum Sole habere comperiuntur. Lupinus, Cichorium, Convolvulus adeò ſollicitè ſolem quærunt, ut à conſtanti motu in orbem juxta Solis motum facto horologia Ruſticorum dici meruerint. Heliotropium, Scorpiuris, Lilium Perſicum adeò pertinaciter etiam cœlo obnubilato Solem ſectantur, ut caulem, ſive thyrſum etiam intorqueant. Acaciæ, quà in hoc Collegio Romano abundamus, folia ita Solem amant ut ſimul

Magna varietas ſoliſequiorum.

Horologia ruſticorum.

ſimul ac is ortus fuerit, illa laciniolam indolem paulatim uſque ad meridiem, veluti propalam omnibus decoris ſui ſpeciem oſtendentia explicare ſoleant; Sole verò occidente, ita dicta folia contrahit; ut non folia, ſed Juniperi ſpinas diceres. Mirum tamen eſt, quod de loto Ægyptia ait Theopraſtus lib. 4. cap. 10. Loti Hiſtoria.
[Naſcitur fructus in capite, modo quo in faba, flos candidus, Liliis foliorum anguſtia proximus, multi ac denſi promiſcui exeunt; Sole occidente ſe comprimunt, caput integunt, ad ortum aperiuntur, & ſuper aquam aſſurgunt, idque facit, dum caput perficiatur, floreſque defluant: capitis magnitudo, quanta papaveris maximi, & præcingitur inciſuris, non alio modo, quàm papaver, niſi quod in his fructus frequentior habetur, qui milio non abſimilis eſt, in Euphrate caput,

caput, floreſque mergi referunt, atque deſcendere uſque in medias noctes, tantumque abire in altum, ut ne dimiſſa quidem manu capere ſit, diluculò deindè redire, & ad diem magis, Sole oriente, jam extra undas emergere, floremque patefacere, quo patefacto ampliùs inſurgere, ut planè ab aquis abſit altè.] Hucuſque Theopraſtus. Quæ omnia ſingulari ſtudio examinata, ab iis, qui dictas partes luſtrarunt, vera eſſe comperi. Plantis igitur vis quædam ineſt, quà Solis non diurnum tantùm, ſed & proprium, ſive annuum motum affectent. Non enim deſunt arbores, & plantæ, quæ à prima germinis ætate foliorum continuum incrementum uſque ad ſolis ſolſtitium ſumentes, cum ſole continuò creſcant; Sole verò converſo, & ipſæ converſæ ad æquinoctium uſque decreſcant; donec Solis

Flores imitantur motum cæli diurnum, & annuum.

lis in Auſtralem Mundum abeuntis præſentiâ deſtitutæ, veluti mœrentes contabeſcant. Hujus motus veluti rudimentum quoddam, tùm in multis aliis, tùm potiſſimum iis in arboribus, quorum folia ab una parte virentia, ab altera ſubalbicantia ſunt, cujuſmodi populus, & certum quoddam ſalicis genus portat, ſpectatur. Huc pertinet, quod ſuperioribus annis de Heliotropio quodam prorſus admirabili retulit P. Franciſcus Perez Inſularum Philippinarum in negotiis Societatis noſtræ Procurator. In Inſula Quilola, Mindanao, aliiſque circumjacentibus fruticem eſſe inquit, cujus flos adeò conſtanter Solem intueatur, ut nè unguem quidem ab eo unquam declinet. Nam Sole primùm æquatorem ſubeunte, atque in ortivo punćto conſtituto, flos veluti gravi expergefaćtus ſomno, ſponſi ſentiens

Cur nonnullæ arbores folia mutent in ſolſtitio æſtivo.

E præ-

Horologium Botanicum.

præſentiam, omni mox torpore excuſſo, expanſaque decoris ſui ſupellectile ultrò obviam ei prodire videtur; quod dum facit, in utroque horizontis puncto ſe parallelo quodam ſitu ita ad Solem diſponit, ut meridiani, tum orientalem, tum occidentalem faciem, in meridie verò, flore thyrſo normaliter inſiſtente, horizontale planum perfectè referat; verbo hemicyclum æquatoris diurnum, ad motum ſolis, eâ conſtantiâ deſcribat, ut ſtipulo centro ejus ad angulos rectos infixa, in limbo horario non ſecus, ac in Sciaterico quodam horas diurnas deſignet. Sit æquator. A C B. (ut in frontiſpicio libri patet) Solis ortivum punctum A; meridianum C, occiduum B. Solem igitur in puncto A emergentem, flos expanſus, ſemper ſequetur eundem ſtipulâ ſuâ horas in arcu A C, deſignaturus; Solem verò ex

ex C, in B deſcendentem flos intra calicem ſuum abditus, uſque ad ſponſi reditum quieti tantiſper ſe committit. Porrò Sole Auſtralia Signa percurrente; flos in Auſtrum declinans, unà cum Sole Auſtrales, eo verò Borealia Signa ſubeunte, in Boream delinans, Boreales deſcribet parallelos, ita ut in uno flore tota Solaris motus ratio patefiat, quod ſanè magnum Naturæ miraculum cenſeri debet. Lego de ſimili flore apud Arabes, quem Haret vocant. Hanc eandem eſſe credo, quam Euſebius in ſuo Plinio Indico, vocat plantam mimoſam, de quo ita: [. *Alia planta invenitur quibuſdam hortis quinque palmorum longitudine, & vicinis arbuſtis, atque parietibus incumbens, tenui caule, eleganti viroıe prædito, nec admodum rotundo, per intervalla exiguis & pungentibus ſpinis obſito, gaudet humidis & petroſis locis,*

& herba mimoſa nuncupatur, quoniam manu admota ſeneſcit, & marceſcit, manu verò remota, priſtinum virorem recipit (cujuſmodi hîc Romæ apud Eminentiſſimum Cardinalem Barberinum, dum hæc ſcribo, me vidiſſe memini.) ſed non adeò celeriter ut priùs; ſingulis noctibus Sole occidente ſeneſcit, & ſiccatur quodammodo, ita ut contabuiſſe videatur, oriente verò Sole vigorem recipit, quantòque ſol magis fervet, eò magis viret, totoque die & anno folia ad Solem convertit.] Hanc eandem credo eſſe herbam, quam apud Salamas Arabem in libro, quem inſcripſit Boſtan Alduni, id eſt, Hortum univerſi, lego, quæ veluti ſenſitiva vi quadam imbuta, manus attrectantium refugit, attrectata verò ſqualet; quam & mirum quendam cum Sole conſenſum habere dicit, ita ut cum occumbente Sole occumbat, cum orien-

Varia Heliotropia.

oriente oriatur, cum declinante declinet, vera Solis in omnibus Simia. Huic tam mirabili flori noſtra Heliotropia aliquo modo reſpondent. Nam præter ſuperiùs memorata, malvæ quoque flores, Sole meridianum ſubeunte, quaſi Syderis jubari inhiantes, ſe pandunt, atque alterâ horâ, illius veluti digreſſu & deſiderio marceſcunt & occluduntur, ob id Theopraſtus Horariam vocat; Columella de Moloche itá canit:

Et Moloche prono ſequitur quæ vertice Solem.

Prodigioſum ſanè Naturæ miraculum, ut herbæ nubilo die, deliteſcentem Solem prodant, & objecta nube veluti indices curriculi, veram tecti Sideris ſedem foliorum ſtatu, converſionemque demonſtrent, imò veriùs ſolarem vicem exhibeant, itá etiam, ut non aperto Sole horas

Flores etiam nubilo Cœlo demonſtant Solem.

 col-

colligere poſſimus. Tithymalli quoque genus quoddam apud nos reperitur, quod quidam non malè helioſcopum vocant; Solis iter ſequitur, & prono ſemper vertice cum eo pergit ad occaſum, diurnumque ſemper ad eum inclinat, ita ut nonnunquam videatur intorſiſſe cauliculum; tanta ſectanda ſideris aviditas eſt. Proſper Alpinus quoque de Plantis Ægyptiis cap. 10. idem de Tamarindo Æthiopum & Arabum affirmat; verba ejus ſunt. *Tamarindus, quem derelſide appellant, arbor eſt, pruni magnitudine, ramis denſis, myrthi foliis prædita: flores fert albos maliaurancii floribus perquam ſimiles, è quorum medio exeunt quatuor fila alba & tenuiſſima, ex quibus ſiliquæ craſſæ producuntur; primæ virides, tandem maturæ cineritiæ, quæ intus nonnulla ſemina craßa inæqualia, duraque, atque pulpam nigram guſtui*

ſtui acidam continent. In Ægypto non ſunt admodum hæ arbores copioſæ, neque ſunt patriæ, ex felici enim Arabia atque Æthiopia illuc convehuntur, atque in viridariis ſervantur, Miraculi loco habetur, quod dicitur, unam arborem in deſerto Divi Macarii prope monaſterium Aſſyriorum vivere, in quo ſolo nulla alia planta vivit. Hæc planta hoc habet mirabile, quod ejus folia ſolem ſemper ſequantur, & ſoli-ſequia dicantur; nam ipſo occidente omnia in ſe clauduntur; eodemque oriente aperiuntur, atque hæc motio tantam vim habere in iis obſervatur, ut ſiliquas dum habent, occidente Sole, eaſdem foliis in ſe arctiſſimè claudant, & retinere ſpectentur, eodemque oriente aperiantur, ſiliquaſque relinquant. Hanc foliorum converſionem pluribus aliis Ægyptiis plantis communem animadverti, ut Acaciæ, Abrus, Abſus, Sesban, atque Ta-

marinthi.] Hæc ille. Pari ratione Hemerocallim Athenæus Sole cadente contabeſcere, eoque rurſum oriente repullulare perhibet. Omnes igitur hæ memoratæ plantæ horis etiam nubilo Cœlo indicandis ſervire poſſent, ſed admodum imperfectè, cùm reſiſtentia thyrſi floris cyclicum motum valde impediant.

CAPUT III.

Magnetes Lunæ-ſequii ſeu Selinotropii.

Quemadmodum igitur in Mineralibus, & Vegetabilibus, animalibuſque variç Heliotropicç ſpecies reperiuntur, ita & in iiſdem Selenotropiæ, id eſt, inſito ſibi appetitu Lunam ſectantes. Inter lapides Aphroſelinus ita Lunam ſimulat, ut indè ſelenites, id eſt Lunaris nomen meruerit: Nam

Aphroſelinus Lunæ incrementa monſtrat.

Nam noctu, Dioſcoride & Proclo teſte, Lunæ imaginem reddere, quæ cum ea augeatur & decreſcat, invenitur. Antonius Mizaldus in opuſculo de conſenſu Solis & Lunæ c. 5, hujuſmodi lapidem ſe vidiſſe ait apud quendam è ſuis amicis, virum, qui varia in Orientalem atque Occidentalem Indiam Terrâ Marique itinera rerum rararum conquirendarum ſtudio confecerat, & inter cæteras res admiratione digniſſimas non poſtremo loco, veluti luculentum Naturæ omniparentis miraculum, oſtendere hunc ſelenitem ſolebat; verba ejus ex Gallico in Latinum tranſlata hæc ſunt: [*Erat, inquit, lapis forma & magnitudine cæpæ, nigredine & lævore Picem nigram referebat, incrementa decrementaque coporis & Luminis Lunaris certo puncto & ſigno, ſive maculà candicante, quæ creſcente Luna*

creſcendo augmentabatur, decreſcente proportionaliter diminuebatur, idque ſingulis diebus, uſque dum Luna periodum ſuam compleſſet. Opinabar ego primùm hoc opus non à Natura, ſed induſtria quadam humana, ad Lunaris corporis motum, ita concinnatum; multùm igitur circa id perplexus, tandem à dicto amico haud ægrè dictum lapidem impetravi eo animo, ut juxta integram Lunæ periodum dictæ maculæ curſum exactiùs obſervarem. Convenerat me eo tempore in ædibus meis celebris ille Orontius Finæus Mathematicus Regius, quo præſente ſingulari ſtudio & induſtrià pleriſque obſervationibus peractis, demum ſimplex, & purum Naturæ opus, nulla artis impoſtura corruptum inveni, ut ſequitur. Tempore conjunctionis Solis & Lunæ index, ſive macula candida Lunaris ad lapidis extremam oram inſtar grani milii obſcuriuſculè com-

parebat; hoc paulatim creſcendo, in omnibus Lunæ ſpeciem æmulabatur, uſque dum veniſſet ad centrum, ſeu medium, ubi plenitudine rotunditatis ſuæ decimam quartam Lunam perfectè ferebat; deindè à centro ad circumferentiam remeans decreſcendo juxta Lunæ phaſes proportionaliter diminuebatur, donec Luna ſoli coniuncta; & illa maculæ, ſuo loco & formæ priſtinæ reſtitueretur, qui quiden deſcenſus aſcenſuſque, ſive incrementum decrementumque maculæ, integram revolutionem Lunarem conſtituebat. Durabat autem hujus maculæ motus perpetuò, nec eum unquam in ſua operatione aberaſſe deprehenſum fuit.] Hæc Mizaldus. Similem Leo X. Pontifex habuiſſe fertur, qui è colore cœruleo in candidum juxta augmenta & diminutiones Lunæ tranſmutabatur. Hujus generis eſt Helites gemma Solaris, qualem Carda- Helites gemma.

nus ſcribit fuiſſe in manibus Clementis VII. Papæ, auream habens maculam, quæ juxta Solis motum ſingulis diebus oriens & occidens circumagebatur. Refert Hieronymus Rubeus apud Fabium Paulinum, Statuam à Severino Boëtio Ravennæ ea arte fuiſſe conſtructam, ut cum Sole converteretur; quod ſi verum eſt, ut verum eſſe non dubito, certè nulla alia arte, quàm noſtra id factum eſſe, luculenter patet; ſi enim materiam noſtram Heliotropicam, ſtatuæ dicta methodo libratæ, includeremus, ea cum Sole infallibiliter circuitura eſſet, ſed & hoc arte quoque magnetica perfectiùs præſtari poſſet. Verùm de hiſce & ſimilibus machinis alibi ex profeſſo in Oedipo noſtro tom 2. de ſtatua Memnonis egimus.

Statua Solis Boëtii.

Porrò non lapidibus tantùm hæc Naturę prodigia inſculpta videntur,

dentur, ſed & plantis. Ad Lunæ incrementa & decrementa, omnia Lunaria, ſive ea herbæ fuerint, uti tota illa bulboſa & cucumeracea ſoboles; ſive animalia, ut omnia Oſtreacia, feruntur, & quæ in aquis natales habent, Lune propago eſt, & juxta eam creſcunt & decreſcunt. Pœoniam Apulejus noctu dicit lucere, ob id à paſtoribus inveniri; Cynoſpaſtos, alio nomine Aglaophotis inter cœteras herbas deliteſcens nullo modo agnoſci dicitur, noctu verò ſtellæ inſtar lucens facilè in conſpectum venit. His addes, quod dè Nyctegreto ſiccata ad Lunam triginta noctibus lucente, tradit Democritus. Sed relictis hiſce, ut incertis & fabuloſa narratione corruptis, ad Lunarias plantas revertamur; quarum aliæ foliis Lunam mentiuntur, aliquæ ſiliquis noctu Lunæ lucentis imaginem in ſuperficie

Pœonia. Cynoſpaſtos.

Variæ Lunariæ.

ſua

ſua lævi ſplendidaque, uti ſpeculum reddunt, aliæ ad Lunam fulgent, ut ſelenites; aliæ incrementum & decrementum ad Lunæ normam tam foliorum, quàm fructuum ſumunt. Lunariam veram à Rabbi Sola in lib. quodam manuſcripto de Medicina varia, deſcriptam reperio; verba ejus ex Hebræo in Latinum ita tranſfero: *Lunaria, vel Boriza planta foliis aſſimilatur Majoranæ, niſi quod cæruleo, ſeu cœleſti quodam colore imbuta ſit; dicitur Lunaria ſive Herba Lunæ, eò quod creſcat & decreſcat ad Lunæ viciſſitudines, cum Luna habuerit ætatem unius diei, & planta hæc uno quoque folio augetur, durante hoc continuo foliorum augmento, uſque ad decimam quartam Lunam; Lunæ verò decreſcentis dies tandem [illegible]ine ſequitur foliorum acquiſitorum caſus; interlunii tempore omnibus orba foliis ſe condens, veluti luctus agit;*

Boriza herba apud Rabbi Sola.

agit; caulem habet rubrum, vel violaceum, odorem habet ſimilem muſco & croco, foliis conſtat rotundis, ſi ſuccum hujus herbæ commiſtum argento vivo ad ebullitionem concoxeris, conficies juſculum craſſum, quod pulverizatum æri ſuperſtratum ignis opè id in aurum commutat; ſufficit autem uncia hujus pulveris 100. *unciis æris tingendis: prætereà ſuccus hujus herbæ varias in ſpecies metalla transformat.* Hæc Rabbi Sola; & priorem quidem partem hujus deſcriptionis tanquam veritati conſentaneam amplector: poſteriorem verò ceu fabuloſam, & confictam rejicio; multa enim de hac herba fabulatur ita admiranda, ut ſi vera eſſent, totum mundum in aurum brevi converſum iri neceſſum foret, quæ cum in mundo ſubterraneo confutaverimus, eo lectorum remittimus. Similia de Lunari herba Guarta apud

Guarta herba apud Arabes idem quod Lunaria.

apud Arabes Botanicos reperio, quæ omnia ferè coincidunt cum herba, quam Canarini Perizacato, Malacenſes Singadi, Deiani Pul, Perſę, & Turcæ Gul nominant, de qua ita Pigafetta in ſuo itinerario: *Conſpicitur hæc elegantiſſima arbor noctè pulcherrimis ſuaviſſimiſque olentibus floribus onuſta, & hilaris, verùm ſimul ac à Solis radiis illuſtratur, non omnes modò flores in terram decidere, ſed totam arborem cum ſuis foliis quaſi marcidem apparere: Inter omnes ſanè, quos unquam odoratus ſum flores, nullum me videre memini cum hoc comparandum; præſertim initio, dum quis repente ingreditur ubi hæc arbor eſt conſita; ad contactum tamen ſolum arbor ferè omnis evaneſcit; patrium ſolum ita amat, ut nullis alienæ terræ obſequiis devincire poſſit.* Hanc ego plantam eſſe credo, quam in Æthiopia creſcere Alvarez vult,

vult, Goyaulam dictam, quam Nicolaus Godignus multis refutat, ita enim dicit: *Inter floriferas herbas unam eſſe, quæ ab aliis omninò locis exulat, longum habere ſcapum heliotropii inſtar, frondes hederæ ſimiles, florem in capite unum magnitudine eximia, in eo flore folia mille, tanta colorum varietate diſtincta, ut nullus ibi videatur deeſſe ex iis qui cæteris ſunt in rebus; Nihil eodem flore excogitari poſſe, aut viſu pulchrius, aut odoratu ſuavius, præ illo ſordere Roſas, Lilia, Hyacinthos, Violas, fœtere muſcum, & quæcunque alia in toto orbe odoramenta ſunt, odorumque compoſitiones; Solis motum ſequi, longè diverſa ab aliis ſolaribus herbis ratione. Cum primùm Sol à meridie in occaſum declinare incipit, florem iſtum paulatim pandere ſeſe, & folia explicare, quò verò magis aperit ſinus, redolere efficacius, ſub noctem* Goyaula flos.

noctem omninò explicatam, quàm longiſſimè ſuaviſſimum halitum eja-culari, ubi ad noctem mediam ventum, tum verò Solis occaſu veluti indignatum colligere folia, odoremque retrahere, atque ita ad meridiem uſque clauſum permane-re; Indè iterum paulatim aperiri, & odorem exhalare: Æthiopes vo-care hunc florem Ghojaulem, hoc eſt, florem Lunæ, quod noctem, & ejus aſtrum videatur amare, diei, ac Solis inimicus. Cætera, quæ de avicula, ejus cuſtodiæ deputata fin-git, libens omitto. Ego certè in Æthiopum libris nihil horum reperio, & quamvis hæc omnia diligentiſſimè diſcuſſerim, nihil tamen ex Æthiopibus, quibuſcum mihi maxima hîc Romę neceſſi-tudo intercedit, neque in eorun-dem libris reperire unquam po-tui: Undè facilè apparet, omnia hæc eſſe confiсta, hancque Goy-aulam cum Gul. ſive Perizacato con-

confuſam. Sed hæc de Selenotropiis ſufficiant.

Porrò explicatâ, demonſtratâque admirandâ naturalium rerum ad cœleſtia corpora ſympathiâ, & magnetiſmo, nihil modò reſtat, niſi ut rationes hujus motus, & conſenſus tam prodigioſi inquiramus. Plantas igitur quaſdam orientem Solem ſequi explicatas, occidentem verò contractas relinquere, hujus cauſam, & rationem partim calori, & frigori, partim naturali inclinationi adſcribimus. Comprimitur enim flos humore coacto, & quaſi concreto, dum deſtituitur ſui caloris facultate; aperitur autem diffuſo jam calore relaxante id, quod frigus coëgerat, cum proprium ſit caloris dilatare, ſicuti frigoris conſtringere. Qui ſi deſcendat altiùs, imbecillitate quadam, languere, & quaſi peſſum ire conſtat ſolis abſentiâ, ſicuti præ-

Ratio Solaris, Lunariſque virtutis qua dictas plantas ad ſe trahit.

pręſentis munere vegetiorem reddi, atque eo veluti adminiculo fultum emergere. Duo igitur in hac magnetica actione conſideranda ſunt; primò actio Solis attractiva, ſeu reſolutiva; ſecundò plantæ qualitas, & diſpoſitio. Si igitur planta multo humore frigido abundat, ne corruptionem, aut totalem deſtructionem incurrat, veluti pręgravata à natura ſibi inſito appetitu eo liberari deſiderat; cùm autem nihil eam hoc ſuperfluo, præter calorem, liberare poſſit, omniſque calor ex Sole veluti fonte profluat, ad Solem, unicum tanquam ad bonum ſui, ſeu veluti ad medicum quemdam naturali quaſi inſtinctu, ſe convertit; Sol autem Appollineâ ſuâ vi plantam percutiens, ſuperfluos à nocturno frigore coactos humores diſſolutos, in vapores educit; hinc remedium ſuperfluitatis ſuæ planta

Cauſæ converſionis plantarum ad Solem.

ta

ta ſentiens, ut magis magiſque perficiatur, Solem ſequitur, quo quidem tantò plus adjuvatur, quantò radios ejus perpendiculariùs, ut ita dicam, imbiberit. Accedit quod cùm Sol radiis ſuis in ſuperficiem plantæ perpendiculariter miſſis reflexionem quandam efficiat, neceſſariò duplicatum ex ea reflexione calorem, maxima caloris circa florem attenuatio, & conſequenter facilitatio motus floris conſequitur. Sicut igitur Magneti appetitus quidam ineſt, non tantùm ut exiſtat, ſed ut benè, & commodè exiſtat, videlicet, ut polis poli conjungantur, aut telluris, aut alterius Magnetis, quem ſi in orbem circumagas, alter ſtatim tanquam bonum ſuum, & principium conſervativum eum ſequetur, ut ſæpè inculcatum eſt; non ſecùs planta ex vi quadam à Natura provida ſibi indita non

tan-

tantum exiſtere, ſed benè, & commodè exiſtere, nativa ſua inclinatione appetit, non autem commodè exiſteret, niſi eo ſitu ſe diſponeret, quo principium conſervativum ſui, vireſque, atque beneficam quandam vim ejus commodè participare poſſet; cum verò principium hujuſmodi, non ut in magnetis principio conſervativo, ſtabile ſit, & immobile, ſed mobile perpetuo, & inſtabile; ideò fit ut planta, ne bono ſuo privetur, ad motum principii ſui ſeſe diſponat, cum eo circumacta. Eadem eſt ratio earum herbarum, quæ ſolſtitio æſtivo folia cum ſole vertunt, ut ulmi, populi, ſalices, quædam pomi; eæ namque multo humore madentes, dum vi caloris exhauſtę ſuguntur, eo ferri pronaſque inclinari par eſt, quò Sol humorem fervefaciens provocârit. Igitur horum omnium Sol auctor

eſt,

eſt, qui alliciens ad ſe humentem ſuccum, radioſoque caloris ſui cono plantas ſtringens, ſecumque trahens rapit eas ratione eadem, quâ recreat, iſtæ proclives, & in bonum ſuum pronæ ſequuntur. Atque hæc quidem ratio eſt motus plantarum Heliotropiarum. In Lunaribus plantis contraria ratio eluceſcit; cum enim hujuſmodi planta juxta naturalem indolis ſuæ conſtitutionem, multo humore tanquam neceſſario nutrimento indigeat, torridique caloris æſtuſque, utpote naturę ſuæ contrarii, ſit impatiens, hinc ſole ſuccum neceſſarium extrahente, vel flacceſcit, vel contrahendo ſe à ſolis violentia tutam reddit. Noctu verò ad Dominæ ſuæ ortum adventumque explicata in occurſum ultrò tendit, & ſuas vires benefica humectationis ſuæ vi inſtaurata, ceu ad ubera communes matris

Tractivæ virtutis

Ratio in Lunaribus plantis:

advolat.

Quæ cauſa converſionis quarundam herbarum ad Lunam.

advolat. Hinc univerſa Lunæ ſoboles vi quadam tumefactivâ inflata, humoriſque tepidi beneficio dilatata veluti impinguatur. Sicut igitur in Heliotropiis ad Solis, non verò ad Lunæ motum ſe diſponendi naturalis quædam ineſt pronitas; ita in Selenotropiis non ad Solem, ſed ad Lunam ſe convertendi tanquam ad principium ſuum conſervativum inclinatio ineſt: quorum naturalem inclinationem, tanquam chariſſimorum pignorum, Luna ceu mater, ſollicitè promovet, ubera præbendo, ſitibundas humoris ſui potu reficiendo, torridas humectando, conſervationis prolis unicè ſatagere videtur. Hinc Plantæ deſiderio ejus; hinc Muſtelæ, Catti, Feles, Ibides, Cynocephali, Cercopitheci, aliaque Lunaria animalia ad Lunæ præſentiam gaudio dilatata veluti geſtire, ea verò abſente contracta

conta-

contabeſcere videntur. Video ego certo anni tempore omni penè die in horto noſtro hujuſmodi Acaciæ, & Gelſimini, cum Sole & Luna ſponſalitia, quorum hoc Sole oriente folia undequaque explicat, illa claudit: hic Sole occidente claudit, illa aperit, ſpectaculum viſu dignum. Sicut igitur ſponſæ ſunt Solis, & Lunę, ita, non dubito, quin multę aliæ ex herbarum familia ſint, quæ reliquorum Planetarum ſponſalitia ſectantes, ut dotes, ita & motum Saturni, Jovis, Martis, Veneris, Mercurii emulentur. Quod & Pythagoræi innuere videntur, cum flores collucentes ſtellarum oculos vocant, & ſydera cœli flores, & ſicut in terra flores colores ſtellarum, ita ſydera in cœlo terræ partem oſtendunt. Columella ait:

Pingunt & varios Cœleſtia ſydera flores.

Imò quodlibet ſydus in cœlo cum ſuo flore in terris ſympathiam poſſidere, ſtellarumque influxûs, veluti per pyramidem, ut & nos paulò antè innuimus, ſuſcipere dicunt, quę in cœlo baſin, in flore conum habet, & hoc cum ſideribus conſenſum demonſtrare. Hinc ſolares, ad ejus ortum florem patefacere, ad occaſum comprimere, & abire in lacum, deindè ad exortum emergere extra aquam, totoque die circumagi cum ſidere; in ejus ortum manè ſpectare, & ejus iter ad occaſum uſque etiam nubilo die ſequi, vel floris formâ ſideris formam imitari; omnia enim inferiora, Hermete teſte, à ſuperioribus vires, & proprietates ſuſcipere, & quantò puriora, tantò puriores, & majores effectus ſtellarum ſortiri, notum eſt.

Heliotropiorum vis.

C A-

CAPUT IV.

Inquiſitio cauſarum circa dictos effectus.

POrrò cauſas cyclici plantarum quarundam motus aſſignare difficile non eſt, at lapidum quorundam ad Solis aut Lunæ motum rationes reddere difficultas eſt; cùm in corporibus ſiccis, & frigidis, cujuſmodi ſunt lapidea omnia, olim rarefactioni, aut condenſationi cauſa hujuſmodi aſſignari non poſſit. Cur enim aurea illa macula in Helite lapide ſuprà memorato, aut alba macula in Selenite à Mizaldo relato, illa Solis, hęc Lunæ motum perpetuò tam æſtate, quàm hyeme æmuletur, conſtantique lege ſectetur, altioris conſiderationis opus eſt. Dico igitur primò, in Helite à primordio ſuo humo-

Cauſa maculæ in helite.

ris, ex quo coaluit, quandam partem ſine congelatione permanſiſſe, cum quodam meatu ſubtili circulari in media lapidis ſubſtantia relicto. Solem igitur orientem humor hic, vel magnetica quadam vi, ſive qualitate diſpoſitiva conſequitur, vel aër in meatu illo abdito rarefactus, majorem locum quærens, dilatatum humorem juxta Solis motum proportionaliter prætendit, eâ ferè ratione, quâ ſuperiora corpora mare ſtatutis temporibus movent: Atque in quibuſdam lapidibus aquam, vel Mercurium perennare, manifeſta docuit experientia. Monſtravit olim Claudius Menedryus vir antiquariæ rei peritiſſimus hîc Romę in ſuo Muſæo cryſtallum, cui aqua hydrargiri ad inſtar à primordio coagulationis ſuæ incluſa per occultos meatus hinc indè diffluere non ſine admiratione ſpectatur;
cum

cum verò nullum aliud corpus in vicarium ſui ſubſtituere poſſit, ſine ſubſtantiæ totius corruptione, metu vacui perennat, nunquam exareſcens. Quod quidem verum eſſe, oſtendit Syphon vitreus, quem in Muſæo meo oſtendere ſoleo; continet is ad fornacem vitrariam hermetricè clauſus aquam jam à quinquaginta annis olim à Patre Clavio inclauſam, hucuſque ſine ulla alteratione aut diminutione durantem & duraturam. Humorem igitur, aut portionem argenti vivi gemmis, lapidibuſque incluſam, per meatus quoſdam unà cum aëre incluſo perennantem vi Solis ad motum concitari poſſe hac experientiâ doceo. Includatur exigua portio argenti vivi annulo vitreo, & videbis notabiliter ad motum candelę ei applicatæ argenti vivi ſphærulam quoque moveri. Si itaque quiſpiam

Experimentum.

piam lapidi vitreo, vitreum canalicum conflatione occultò inſereret, incluſa ei portio hydrargyri, ad motum cujuſvis luminoſi corporis, v. g. Solis, aut etiam candelæ ad motum Solis diſpoſitæ, verè circumageretur; quæ experientia ſanè parum abeſt, quin ſuprà adducta naturæ miracula ad oculum demonſtret. Pari ratione dico, maculam iſtam candidam in nigro lapide à Mizaldo ſuprà allatam, eſſe humorem quendam, qui ad Lunæ incrementa decrementaque non ſecùs ac alii certi humores in oculis felium, ac oſtreaceis, per fibras lapidis vi Lunæ dilatativa diffuſi, proportionaliter creſcat, neque neceſſe eſt, hîc ad occultas cauſas, & neſcio quos abditos conſenſus ſympathiaſque confugere, cùm qui diligenter incrementum & decrementum pupillæ felium ad Lunæ phaſes obſer-

ſervavit, facilè quomodò hujuſmodi prodigioſi, ut prima fronte apparent, umbratiles in lapidibus eluceſcentes Soles & Lunæ moveantur, videbit. Alterius verò materiæ heliotropiæ, quam motum Solis perfectè obſervare ſuprà oſtendi, alia quoque cauſa aſſignanda eſt, cùm primis qualitatibus, aut ſecundis, ut rarefactioni, aut condenſationi ea neutiquam attribui poſſit. Dicimus itaque illam materiam ad Solem eodem modo ſe habere, ut ſe habet ad Magnetem ferrum: ſicut igitur Magnes & ferrum ſeſe ad telluris vim ab immobilibus Cœlorum polis participantis axem, quo diriguntur, diſponunt, ita & hæc materia; Verum ſicuti ſi terrenus globus extra axem Univerſi, Divina manu diſtorqueretur, ad eum veluti ad locum ſitumque naturalen recurreret, adeò ut totum ad totum,

& partes ad totum, cujus genui-na membra ſunt, inſito ſibi à Natura appetitu in ordine ad certum ſitum diſpoſitionemque in bonum ſui ordinatum convertantur; ita & hæc ſpecies à ſolis motu dependere videtur, ut vel ex hoc unico Naturæ prodigio, clarè & luculenter pateat, eſſe in hoc inferiori Mundo res quaſpiam, quæ eodem appetitu, quo Magnes ad polos fertur, ita ad Solem, Lunam, cœteraſque ſtellas naturæ ductu, ſive id fiat ob univerſi decorem, ſive ob fines particularis ei proprios, & tanquam conſimiles ei partes, convertantur. Dico igitur eandem vim eſſe, qua heliotropicæ ſpecies ad Solem, & qua Magnes, ſeu ferrum ad telluris polos ſe conformat, hac ſola differentia, quod utrumque in diverſos terminos feratur, hic quidem ad telluris polos tanquam ad naturæ
ſuæ

ſuæ commodum ſitum, bonumque conſervativum, illa ad Solem ſimiliter tanquam ad bonum conſervativum ſui, Magnes fertur ad principium ſuum immobile, in ordine ad quietem, Heliotropium ad principium ſuum conſervativum mobile, quod & motu aſſequi appetit. Quod hac ſimilitudine declaro. Si Sol corpus Magneticum, ſeu ut Kepplerus perperam aſſerit, magnus quidam Magnes foret, omnia Magnetica verſoria in pyxidibus ſuis librata, à Sole Magnete attracta una cum Sole perenni motu circumagerentur; ita prorſus quædam res ad Solem ſe habent, ut dictæ ſpecies heliotropicæ, & ad Lunam forſan, cæteraſque ſtellas, etſi nondum hominibus innotuerint. Cauſam igitur, quam Magneticę converſionis, damus, heliotropicæ quoque converſionis aſſignandam putamus. Sed hæc de

Si Sol magnes foret, omnes acuo magneticas tactu ſecum gyraret.

heliotropico Magnetiſmo dicta ſufficiant. Quomodò verò hæ plantæ in horologium formari queant; Artis noſtræ Magneticæ opus docet, quod conſulas velim.

De Magnetiſmo duorum lapidum quos Aſtritas vocant.

Admirandum & illud, quod primum in Aſtrite lapide obſervavi; Experimento ſiquidem paſſim noto conſtat; hujuſmodi lapidem ſupra planum politumque marmor liquore acetoſo offuſum, ſeſe hinc inde motu jam recto, nunc obliquo, modo alio aliove adinſtar Teſtudinis, præſertim ſi in ejus figuram adaptetur, agitare. Quoniam verò hoc experimento non contentus, compluribus hujuſmodi lapidibuſque frequens, ut num quiſpiam magnetiſmus iis ſubeſſet, deprehenderem, experimen-

rimentum inſtitui; neque intentione mea fruſtratus, reperi tandem; duos hujuſmodi lapides in proportionata diſtantia ſupra marmor acetoſo liquore offuſum, ex abdito quodam magnetiſmo quieſcere non poſſe, niſi ſibi invicem mutuis amplexibus adhęſerint; & dum unionem affectant primo quidem tardo, ac vicini celeri motu confluunt. Pulchrum ſane ſpectaculum, & admiratione digniſſimum. Quòd & in gratiam curioſorum ſubinde in muſæo meo exhibere ſoleo. Sed jam cauſam hujus tractionis exponamus, ne quiſpiam forſan naturæ luſuum ignarus, ad occultas qualitates, ad ſacram, uti dici ſolet, imperitorum ancoram confugere cogatur. Dico itaque tractivam hanc facultatem, nil habere commune cum vero, & reali magnete; cum attractio, & in unionem confluxus, non fiat per

Experimentum novum.

virtutem diſpoſitivam in locum; ſed aliam habent tractionis ſuæ originem, quam modo aperio. Aſtritem innumeris fibris inſtructum; atque adeo poroſiſſimum eſſe; ſtellulæ, queis natura ipſum depinxit, ſat ſuperque demonſtrant. Tractionem vero hoc pacto fieri, oſtendo. Cum lapis præter dictas fibras, poroſamque ſubſtantiam adſtringentis naturæ ſit; utpote ex cretaceæ terræ maſſa in ſaxeam duritiem coagulatus; accidit, ut, dum duo lapides ſupra dictum politiſſimum marmor, nec non dicto acetoſo liquore offuſi in proportionata diſtantia diſponuntur, liquor per poros admiſſus continuatum liquorem totis viribus trahat; liquor verò tractus, neceſſariò alterum tracti liquoris iter proſequentem unà concitet, hinc fit, ut tandem avidiſſimis amplexibus ſibi adhæreſcant. Itaque hic eſt magne-

gnetiſmus hujuſmodi duorum lapidum, dum ſe tam ſollicitè appetunt. Jam cauſam pariter explicemus; cur ſuperoffuſò liquore ſeipſis moveantur; dico cauſam eſſe, quod aër poris lapidis incluſus, mox ac ſupervenientem liquorem advertit, ſe magno impetu retrahere cogatur, ex qua naturæ violentia, ſiccum cum humido luctans, lapidem ad motum concitat; atque hoc verum eſſe experimento comperies, ſi lapidem priùs aqua imbueris fontana, tum enim fieri non poteſt, ut moveatur, cum lapidis adſtrictiva facultas ſtatim ſimplicem aquam abſorbeat, ſive violentia aëri impreſſa. Quod vero acetoſo liquore (ſive id ſit acetum diſtillatum, quo nos utimur, ſive ſuccus limonum) dictus lapis ſupra marmoream tabulam in motum concitetur, cauſa eſt, quod dicti acetoſi liquores multum nitroſorum ſpirituum

Cauſæ inquiſitio.

rituum contineant, qui uti ſubtilitate ſua poroſam ſubſtantiam facile penetrant, ita quoque aërem in poris ſtabulantem, augmento ſuo, ex inſita nitri violentia coarctatum in motum, pro impetu, quo ſpiritus nunc in hanc, modo in aliam partem feruntur, concitat, atque eſt cauſa admirandi effectus, qui ex motu Aſtritis elucet.

CAPUT V.

De radicibus nonnullis, Indiarum, quæ miris virtutibus & proprietatibus in magnis infirmitatibus curandis pollent.

Prima Radix quæ Monique dicitur, vulnerum ſanativa. Magnes vulnerum.

ADdam hoc loco aliud Naturę miraculum, videlicet Ma-

Magnetum ſanativum vulnerum quorumcunque ſpacio 24. horarum, & eſt radix, magni quoque in ipſa India pretii, quam Monique vocant, hanc mihi veluti rerum omnium, quas ſecum portabat, pretioſiſſimam contulit P. Sebaſtianus d'Almeida, Indię Orientalis huc Romam negotiorum cauſa miſſus Procurator. Dicitur hæc radix Monique, eò quod prope Moniquam locum juxta ingens Africæ Meridionalis flumen, quod Cuama vocant, inveniatur; habetque quorumcunque vulnerum, dummodò mortalia non ſint, 24. horarum ſpatio ſanandorum mirificam facultatem, eo qui ſequitur modo: Radix in vaſculo aqua modica referto, frequenti agitatione tam diù confricetur, donec aqua unà cum colore radicis corpus acquirat ad inſtar liquidiſſimi unguenti, quo liquore ſi lineam telam

Radix Monique ejuſque etymon.

mun-

mundam, & nitidam imbueris, & ad modum emplaſtri vulneri eoſdem liquore prius loto circumligaveris, comperies, tandem, vulnus intra 24. horarum ſpacium perfectè ſanatum; cum verò vulnus fuerit recens, primò vino calido vulnus lavandum, & poſteà liquor ſuperimponendus colligandusque eſt; ſi verò fuerit vetus & putridum, tum liquore lotum prius, & totum id brevi temporis ſpatio abſumpta putredine vulnus ſanabit; Quod ſanè nunquam crediſiſſem, niſi experimento in me facto, infallibilem rei veritatem didiciſſem. Cum enim quodam die feli ablandiens ejus caudam fortiùs ſtrinxiſſem, is rabie percitus retroactuſque digito ſæviſſimum vulnus inflixiſſet; morſum tantum ſanguinis profluvium conſecutum eſt, ut illum quibuſcunque tandem adſtringentibus ſiſtere non li-

Authoris experimentum.

licuerit; Accedebat tumor digiti intenſiſſimo ſociatus dolori; & dum dubius hærerem, quí vulneri mederer, ſtatim mihi incidit mirifica radicis vis, quam mihi dono oblatam ſupra memoratus Pater tantis laudibus in vulneribus ſanandis extulerat; undè accepta radice, abſque ulla mora, liquorem ex illa præparavi, quem eo, quo præſcripſerat modo, per lineam telam prius liquore illo madefactam vulneri appoſui, & mirum dictu, intra quadrantem horæ non omnis duntaxat dolor, ſed & tumor virulentus, & malignante qualitate plenus unà evanuit; poſt duas verò horas ſublatâ lineâ faſciolâ vulnus quoque totum perfectè ſanatum reperi, quod poſteà quoque in aliis vulneribus, cultro punctim ſectimque inflictis, atque in canis quoque morſu ſane periculoſo, verum cognovi. Retulit mihi ſupra-

prædictus Pater, in India tanti hanc radicem pretii eſſe, ut ad duodecim patagonum pretium illa facilè excurrat, nullumque ferè ex iis, qui curam ſuæ ſanitatis in variis itineribus obeundis habent, exiſtere; qui non hujuſmodi radicem, in omnem eventum paratum ſecum geſtet, tanquam extemporaneum medicamentum, omnis generis vulneribus, ſive armis, ſive morſu animalium inflictis, aut ex contuſione, lapſu, illiſioneque obortis, ſanandis, mire opportunum.

Fraxineum lignum vulnerum curativum.

Non ignoro & in noſtris Regionibus lignum reperiri vulnerum ſanativa facultate præditum, cujuſmodi Fraxinus arbor nobis præſtat, de cujus mirifica virtute curioſus rerum naturalium inveſtigator, Michael Schorer Helvetiæ Toparcha, ad ſuperſtitionem uſque, ad me ſcribit. Non deſunt quoque Balſama, variaque à chimicis

micis inventa unguenta emplaſtris inducenda; verùm quod alia ſimpliciſſima radix præter hunc à nobis propoſitam hoſce mirificos effectus preſtet, neque vidiſſe, neque apud ullum Authorem me legiſſe memini.

Refert quidem Franciſcus Fernandez in Novæ Hiſpaniæ Regno, ſimilis virtutis plantas reperiri, *cujuſmodi eſt, quem Florem nocturnum vocant, naſciturque non procul ad urbe Mexicana montoſis editiſque locis, ſecundo gradu calida & ſicca, ſapore amaro, cujus pulvis etiam inſanabilibus vulneribus inſperſus, ea curare, carnem exeſam inſtaurare, circa ullam noxam ſenſum doloris corrigere & abſumere, dicitur.* Plantæ Mexicanæ mirifica vi pollentes ad curanda vulnera.

Mirum in modum quoque laudatur tertiæ ſpeciei China Mexicana, quam Barbari Olcatazſan vocant, & ob tractivam virtutis ſuę admirandam vim Magneticis plan-

plantis adſcribitur, de quibus Antonius Recchus hęc ſcribit: *Mira audio de hac planta narrari ab iis, qui ejus remediis uſi ſunt, oculis mirificè confert, ſolo appoſito folio; lue gallica infectis unicè prodeſſe, carnem exeſam reſtituere, internis quoque, ſive folia, ſive radix ipſa referatur in uſus, eſſe ſub qualibet menſura & pondere ſumptam, innocuam, vires augere ac firmare; reſarcire exhauſtas vel ſolo attactu, calorem ſemiextinctum ita reparare, ut emorientes quaſi in vitam revocati videri poſſint; Admota dentium dolores, capitis, articulorum, cæterarumque corporis partium veluti per miraculum lenire, & his dolenti loco adhæreſcentibus certiſſimam ſalutis ſpem habere poſſe, adhærentem eam ſedandi doloris ſpem eſſe, aliter ſtatim irrita cadunt, cholicis doloribus & venenis, cordiſque afflictionibus mederi*; Denique vix morbum

bum eſſe dicit, in tam varia & numeroſa eorum Sylva, cui neget opem ferre. Mirum tamen eſt, quod ſcribit, dolenti membro appoſitam, firmiter illi adhęrere, contrà irrito effectu decidere, quod apertum latentis Magnetiſmi indicium eſt. Verùm cum de hiſce nullam ſumpſerimus experientiam, de iis, quorum virtus certò mihi conſtat, noſtram proſequamur diſceptationem.

Altera Radix, quam ſupradictus Pater mihi contulit, eſt illa quæ ſequitur. Radix Joannis Lopez.

Dicitur hæc Radix abſque alio nomine proprio, ab inventore ejus, Joanne Lopez, primùm in una villa ſua, quæ flumini Cuama in Monomotapæ confiniis adjacet, detecta, habetque eandem

Radix Joannis Lopez.

dem prorſùs cum radice Monique ſuprà expoſita virtutem vulnerum ſanativam, niſi quod ſæpiùs ſæpiuſque vulneri applicandus liquor iterari debeat; quod in Monique radice, propter ſummam ejus efficaciam, ad vulnus curandum non niſi ſemel fit.

Radix Butua.

Tertia Radix quæ Butua dicitur mirifica.

Invenitur hæc Radix in fluminibus Cuamenſibus & in territorio Mozambique, & dicitur mirificam obtinere virtutem ad ſananda tum interiora, tum exteriora corporis apoſtemata; illa enim rumpit, & ſiccat, & prorsùs conſumit, ſi aquà diluta bis inter diu videlicet, ante, vel poſt comeſtionem bibatur: hæc verò ſi ſolem radicem loco malè affecto applicueris, aut aqua radice diluta laveris, illa extinguit. Inſervit

ſervit quoque ad omnes gutturis inflammationes ex ſanguinis abundantia exortas, vel ſolà collo alligata.

Quarta Radix Mongus, ſive ſternutationis, mirifica. Radix Mongus.

Traditur, & hęc admirandæ, & inauditæ virtutis, potentiſſimum veneriorum antidotum, reperitur in territorio Bazainenſi; Dicitur autem radix ſternutationis, eò quod, qui veneno intoxicati ſunt, aut potu, aut cujuſcunque animalis, aut vermis venenoſi morſu, eam ſumentes ad ſternutationem excitet; quæ niſi ſequatur, jam de ægro actum eſſe ſentiunt. Modus ſumendi is eſt; qui ſequitur: primò aſſumpto intra ſtomachum maſticatæ radicis ſucco; ſecundò, vel ſi id ægroto non licet, aqua ſola radice diluta conferet. Dicitur hæc radix Mongus,

gus, eò quod ſerpens hujus nominis in pugna cum aliis virulentis ſerpentibus, vulneratus, hac herbâ veluti antidoto uti ſit obſervatus. De quibus in pręcedentibus actum eſt, ut & in iis quæ ſequentur, mirificè quoque ad curandos catharros longos, & peregrinos, ter, aut quatuor vicibus in die ſumpta confert.

Radix Caſei.

Quinta Radix Caſei mirifica.

Miram pariter facultatem obtinere hanc radicem tradunt, quæ Caſei dicitur, eò quod odorem caſei referat, vel ut alii à nomine inventoris ſic dicta. Reperitur in territorio Bazainenſi Indiæ Orientalis; ſervit ad ægrotos à lethargo, quocunque tandem morbi ſymptomate cauſato, excitandos. Uſus ejus hic eſt: ſi aquam radice dilutam admixto nonnihil ſucco limonis, aut etiam abſ-

que

que eo, hirquis oculorum angularibus inſtillaveris, & ſtatim ægrum oculos aperire, linguam in verba componere, integrę menti reſtitutum, veluti à veterno evigilari comperies, magni in India uſus, tum propter eos, qui rebus ſuis boniſque teſtamento non conſuluerint, aut etiam conſueta Eccleſię Sacramenta non ſuſceperint, de qua & in ſequentibus amplius.

Sexta Radix Columbæ mirifica.

Invenitur in territorio Inſulæ Mozambique, diluta aquâ ſervit ad expellendum venenum quomodocunque contractum, & ad colicos dolores efficaſſimum remedium traditur; febres quoque diaphoreticâ quadam vi expellit. Radix Columbæ.

Atque hæ ſunt mirandæ radicum proprietates, quas ſupradi-

ctus. Pater d'Almeida mihi experimento comprobandas tradidit; & quia nonnullarum veritatem jam experimento facto miro ſucceſſu comprobavi, reliquas in omnem occaſionem paratas, reſervo.

Hæc dum ſcribo, Rev. Pater Carolus de Noyelle Soc. Jeſu Germaniæ Aſſiſtens alia mirificarum virtutum lingua radiceſque communicavit, quæ ex China Indiaque ipſi tranſmiſſa fuerant, quorum nonnulla in China illuſtrata explicavimus, quędam hîc adjungenda cenſui, utpote experimento comprobata, & celeberrimæ famæ ſunt per totam Chinam Indiamque. Verba quibus ſequentium radicum, lignorum, corticumque proprietates deſcribuntur, hic appono.

Radix Gim-ſem. *Radix Sinico nomine Gim Sem, appellata, quod idem eſt, ac Nativitatis hominis: hoc nomen inditum*

tum eſt huic radici; ob magnam virtutem quam habet; nam ſi à ſano accipiatur, eum mirè confortat, totum corpus corroborat, humores malignos purgat, ac ſanat omnia corrupta in corpore humano. Si verò accipiatur ab infirmo, eum mirabiliter confortat, ac quaſi jam deſperatum ſibi reſtituit; & quodammodò de novo naſci facit.

Radix per modum ſungi, Fò Lim, ſive lac Tigridis vocata, miram habet virtutem contra variolas infantum, & etiam adultorum, & contra omnes calidos morbos, ſi poſt acceptam benè ſudetur. Accipitur autem hæc radix, ſicuti etiam illa Gim Sem, eodem modo, nimirum tria grana tritici in pondere, benè comminuta, & ebibitur ab infirmo in poculo aquæ. Eſt certè efficaciſſimum remedium contra omnes febres ardentes. Fuit etiam hujus Viennæ in Auſtria experientia facta, & quaſi miracula fecit; nam nulli data Radix Folim.

 fuit,

fuit, qui non ex febribus calidis propediem convaluerit.

Radius Fù ceu. *Radices per modum turricularum ſalſi ſaporis vocantur Sinicè Fù ſeu, habentur pro valdè ſtomachali medicina, doſis eſt unum, vel duo grana.*

Lignum Soloranum. *Lignum Soloranum. Luſitanicè Pao da Solar. Præſtantiſſimum remedium contra omnes febres frigidas, & calidas, ſi in uno hauſtu aquæ teratur hoc lignum, donec aqua valdè amareſcat, ebibatur, & ſudetur ſuprà. Valet etiam contra indigeſtionem, contra ventoſitates, contra flegmata, & catharros taliter ſumptum, mirabiliter etiam ſedat ſitim tempore caloris.*

Radices Ligni Solorani, ſupradictos habent effectus, imo, magis efficaces quàm ipſum lignum, ſumitur eodem modo, prout de ligno narratum eſt.

Radix Malacenſis. *Radix Malacenſis. Luſitanicè Raiz da Madre de Diòs. Sumitur ſicut*

ſicut lignum ſoloranum, valetque præcipuè contra febres frigidas & calidas, ſi ſudetur ſupra ſumptas iſtas radices.

Cortices Soldæ, vocati, præſtantiſſimum remedium contra Dyſenteriam, & fluxum ſanguinis ex quacunque parte corporis, vel recenti vulnere, quem protinùs ſiſtit. Valet etiam in hectica, & phtiſi, & læſione pectoris, quando ejicitur ſanguis; valet demùm etiam in febribus frigidis, debetque in illis accipi, ſicut China Chinæ; in aliis autem affectibus accipiuntur tria, vel quatuor grana pulverizata, in aqua pura, vel cocta; ad vulnera autem ſoli pulveres ſicci imponuntur, quantum ſatis. Cortex Soldæ.

CAPUT VI.

De nonnullis aliis rebus mira proprietate, in cura infirmitatum pollentibus.

HÆc dum ſub prælo ſudant, me viſitatum venit prænobilis vir Franciſcus Maria Lamparellus unus ex Romanis, ut vocant Curialibus, ſedulus Indicarum curioſitatum collector, qui magnam mihi tum paulò ante adductarum radicum lignorumque, tum aliarum rerum copiam monſtravit, quæ uti mirificis facultatibus inſtructa dicebantur; ita quoque de iis in occurrente variarum infirmitatum neceſſitate per ſemetipſum experimentum cum deſiderato ſucceſſu ſe feciſſe ſanctè affirmavit; præſertim in malignis febribus ligno ſolorano; in capitis doloribus, & lethargo ſo-

ſopitis, ligno ſeu radice caſei. Ligno, quod de la Cobra vocant, in intoxicatis, deinde alio quodam ligno, contra epilepſiam, ſcotomiam, & vertiginem inveteratam; quotquot vero hujuſmodi remediis contra memoratas morbos uſi fuerunt, omnes non ſine admiratione Medicorum convaluiſſe teſtatus eſt. Et cum ex eo quæſiſſem, num lapidis iſtius ſerpentis, quem pileatum vocant, notitiam haberet; reſpondit, ſe vires ejus planè prodigioſas non ſolum noſſe, ſed & eas in trahendo ex corporibus humanis veneno frequenti experimento comperiſſe. Atque inter cætera ajebat, patrem ſuum à rabido cane morſum, veneno mox per intimas corporis fibras diffuſo, in hydrophobiam miſophotidemque, id eſt, metum aquæ luciſque cecidiſſe, & cum ingenti rabie lactatum paulatim ad interitum tetendiſſe; tandem

Mira cura hominis qui morſu canis in rabiem actus beneficio lapidis ſerpentis pileati convaluit.

deſperata ſalute, lapidem hunc vulneri inopinato cum ſucceſſu appoſitum fuiſſe; res mira, hic vixdum vulnus tetigerat, cum ecce lapis ſtupenda veneni attrahendi cupiditate, eidem adeò firmiter pertinaciterque ad novendecim uſque dies adhæſit, ut inde avelli vix potuerit, hiſce verò diebus tranſactis, lapis nonnihil cedere viſus, paulo poſt etiam veneno jam ex omnibus fibris veniſque exucto, cadens, infirmum ab omnibus illis exoticis, quæ hydrophobi experiuntur ſymptomatis liberum reliquit; præterea admiratione non caret, lapidem intra lac veneno jam ſaturum conjectum, quemadmodum, & nos ſupra ſect. 2. c. 5. docuimus, venenum depoſuit; quod deinde cani propinatum, eum è veſtigio interemit: cur vero lapis ad ipſos 19. dies vulneri affixus tam pertinaciter adhæſerit, nonnemini

ni forſan mirum videri poſſet, hujus rei cauſam hanc affero; quod poſt morſum canis rabidi, venenum vulneri inditum non ſtatim vires ſuas exerat, ſed pro diſpoſitione hominis, nunc citius, nunc tardius: uti ex hydrophoborum hiſtoriis conſtat, & nos in noſtro Mundo ſubterraneo fuſe lib. 9. ea expoſuimus; Quo enim venenum quodpiam profundius ſeſe inter fibrarum venarumque intimos receſſus diffuderit, eo plus quoque temporis ad illud extrahendum requiri conſtat; unde mirum non eſt, tanto tempore, tamque pertinaciter lapidem vulneri adhæſiſſe. Quæ hic apponenda duxi, ut admiranda vis, & proprietas, & conſequenter pręſtantia, & inæſtimabile pretium hujus lapidis noviter detecti orbi innoteſcat: addit ſupra memoratus Lampa-rellus, ſe idem tentaſſe in religio-

ſo viro ordinis D. Franciſci à ſcorpione percuſſo, hujus enim vulneri applicatus lapis hominem intra paucas horas ab omni periculo liberum, integræ ſanitati reſtituit. Imo non venenis tantum extrahendis hujuſmodi lapidem, ſed & aliis cauſticis rebus malignitate quadam refertis prodeſſe, vulnera per vitrea fragmenta & cruſtulas effecta atteſtantur; quibus non nemo ex N N. P P. digito læſus cunctis adhibitis remediis nil profecerat, tandem lapis, digito ſuperpoſitus exiguo temporis ſpatio, eum perfectè ſanavit. Verum de viribus, & origine hujus lapidis, vide quæ ſupra ſect. 2. c. 5. adduximus.

Cura à ſcorpione percuſſi.

CA-

CAPUT VII.

Quæritur cauſa, & ratio prædictarum virtutum, queis dictæ radices pollent. Et primò quidem Radicis Monique, quæ experimento facto, tam exiguo temporis ſpatio vulnera ſanat.

DIco itaque cum terreſtris gleba, eo in loco, ubi naſcitur, halinitro, & Alumine abundet, quod immodico Solis ſub torrida Zona, ardore ſublimatum, in puriſſimam ſubſtantiam reducitur, ac proindè mirum in modum fiat ad adſtringendum efficax; hinc fit, ut Spiritus halinitri ſubtiles ex effrictu aquę communicati, vulneris, qua patet profunditati ſe communicent, fluxiones & reumata ſiſtant, Radix verò cum præter nitroſam ſubſtantiam, ex viſcoſę pingue-

dinis, quâ pollet, copiâ conſolidativa quoque facultate prædita ſit, accidit, ut quod per nitroſam facultatem mirifica virtute ſuâ adſtrictivâ conſtipatum fuit, virtus conſolidativa, deplanet, conſolidet, carnemque inducat vulnere hoc pacto priſtinæ ſanitati reſtituto.

Sed licet forſan nonnemo objiciat: hinc ſequi, quod ubicunque nitrum, & alumen Natura producit, radicem naſci poſſe hujus virtutis participem. Reſpondeo, non ſequi; quod enim juxta Cuama fluvium in Africa Meridionali radix nata hunc effectum prę cœteris omnibus ſanativis radicibus præſtet, cauſa eſt, multarum confluxus partialium cauſarum, uti ſunt, natura hujus loci, nitri & aluminis Solis ardore depuratiſſimi pręſtantia, & vis conſolidatrix herbæ inſita, quæ combinatio cau-

ſarum,

ſarum, uti in hunc locum propriè cadit, ita quoque nobiliorem præ cœteris omnibus effectum præſtat: Deficiente verò aliis in locis hac rerum combinatione, mirum non eſt, aliis in terris ejuſdem virtutis radicem non provenire; & patet experimento radicis ſuprà deſcriptæ, quam Joannis Lopez vocant, quæ etſi una & eadem cum Monique radice quoad ſpeciem exiſtat, non tamen eandem virtutem & efficaciam cum illa obtinere comperta eſt; cujus rei ratio alia non eſt, niſi quod dictarum cauſarum confluxus, ſive ex alia & alia conſtitutione loci & terreſtris ſubſtantiæ proprietate, ſive ex aliquo alio interveniente obice, impediatur; quod & in multarum herbarum ſpeciebus etiam ſub noſtro climate patet, in quo herbæ majori efficacia hîc, quam alio loco proveniant, etiam exiguo ſpatio diſſitæ.

Radix Joannis Lopez.

Idem

Radix Butua. Idem dicendum eſt, de Radice Butua apoſtematum ſanativa, quę virtutem aliundè non acquiſivit, quàm ex dicto diverſarum qualitatum confluxu, quarum combinatione Radix talis & talis proprietatis naſcitur.

Radix Mongus. Ad Radicem Mongus quod attinet, cur illa videlicet expultricem veneni virtutem habeat, & ſignum veneni devicti ſternutatione prodat; illius varia ratio aſſignari poteſt, primò naturalis veneni ad venenum, uti in præcedentibus de ſerpente pileato, & Vipera diximus, conſenſus, quo ſimile trahit ſimile; quod verò ſternutationem ſuſcitet, ideò fit, quod introſumpta radix latentis veneni portionem ſtatim concitet, & in vaporem ſubtiliſſimum ſublevet, qui intra cerebrum receptus muſculos ad ſternutandum ſollicitat; eſtque hoc ſignum apertiſſimum, venenum à radice evacuari,

Ratio ſternutationis.

euari, & deſtrui. Si verò ſternutamentum non ſequitur, ratio eſt, venenum ita profundè fibris inſitum eſſe, ut nec in vaporem ſublevari, nec ſternutamentum cauſare queat, atque adeò non ſine cauſa de intoxicato actum indicetur; ſternutativa verò hujus planta facultas originem ſuam trahere videtur, ab herbis illic magna copia provenientibus, quę cum ptarmica ſive ſternutativa vi polleant, eam cœteris circumſitis quoque herbis, & radici Mongus potiſſimum communicet; ſic Helleborum vicinis quoque herbis vim ſuam ptarmicam communicare jam dudum experimento innotuit.

Quomodò verò caſei radix Lethargo medeatur paucis ſtillis hirquis oculorum infuſis, illius cauſam eſſe dico, penetrativos ſulphuris puriſſimi & defœcatiſſimi, quibus radix, uti odor ſulphuris Virtus radicis caſei exponitur.

phuris odori caſei quam ſimillimus indicat, conſtituitur, ſpiritus eſſe; Radix verò cum ex ea herbarum ſpecie quam opthalmicas vocant, ſit; hinc contingit, ut ſulphurei ſpiritus hirquis oculorum infuſi mox nervos opticos ſubeuntes, quin ob ſubtilitatem eorum, uſque ad intima penetrantes, torporem in-venis nerviſque latentem diſſipent & deſtruant, atque adeò perfectè ſanguinem purgent; Radix verò uti egregium oculorum collyrium eſt, ita quoque eos à ſpirituum violentia nativa proprietate defendit; unde mirum ſanè nemini videri debet, torpore lethargi ſopitum, horum ſpirituum ſulphureorum ope, impedimentis ſenſuum ſemotis, mox ad ſe redire, & priſtinis actionibus reſtitui.

CA-

CAPUT VIII.

Magnetiſmus Palmæ inter marem, & fœminam. Si in ulla Plantarum, magnetica vis ſeſe exerat, illa ſanè quam luculentiſſimè in palma cernitur.

QUis non miretur miram hanc in utriuſque ſexus Palma marem inter, & fæminam ſympathiam; quâ vehementi quodam amore ita ſe proſequuntur; atque adeò altè iis veneris quidam intellectus inſidere videtur, ut altera alteram depereat; nec priùs hæc deſiderio levetur, quàm eam adamatus mas conſoletur. Nec Plinius latet hæc philomania Agricolas, l.16. qui palmas inibi obſitas manibus contrectantes, ad eam reverſi, quę amore tabet, manibus contingunt; tunc oſculo illa, ut cum Plinio loquar, manum blandè demul-

mulcens, amorem confitetur, ſeſe illius deſiderio ſtimulatam, hujus veſaniæ remedia adſiſtent, quò amor diluatur. Maris enim flores trunco erutos Amaſiæ capite circumponunt, tunc amans amoris pignore exhilarata uberi fœturâ fæcundabitur. Quidquid ſit, ab ipſis Africanis, dum Melitæ degerem, non ſemel intellexi, ſine maribus in Africa fœminas paſſim ſterileſcere, conjunctas verò marito, mox nutare, ac in mutuos amplexus ruere una vel ad alterius aſpectum ſurrigente comas; hoc pacto fœminam blandioribus comis conſpicuam, mas erectis comis hiſpidus, afflatu viſuque ipſo & pulvere ſuam conſortem veluti gravidat; dum igitur maſcula floret, ſpatham aſcendentes pulverem ſuper fructum fœminæ decutiunt, illa eo aſperſa ſuos fructus nullo pacto amittit, ſed roborat & perficit; imò comis ſe mutuò im-

Modus quo palma fæcunda reddatur.

implexis, jucundiſſimè ſimul, ac genialiter vivunt; cujus quidem rei ratio alia non eſt, niſi humoris exceſſus in maſcula palma, atque vapor quem continuò exſpirat, quo dum fœmina deſtituta eſt *neque enim ratione diſpoſitionis pororum, tam expeditè humorem trahere poteſt*, *ac mas laxioribus poris præditus* mirum non eſt, ſi & naturæ quodam inſtinctu, ut & alia vegetalia in eam tanquam nutrimenti ſui largitorem beneficium, ut Nenuphar ad aquas, inclinet.

Fieni fæcundandæ ratio. Simile quid in Ficu, & Caprifico in Calabria me obſervaſſe memini; eſt enim Caprificus Ficus mas, & ſylveſtris, ficus quidem innumeras producens, at quæ nunquam matureſcant, nihilominus quod ipſa non habet, aliis; videlicet, fæminis Solet abundè largiri. Nam agricolæ, ut ad maturitatem ficus citiùs perdu-

ducantur, atque in arbore firmentur ſolidiùs; Ficus immaturas Caprifici fœminæ fructibus circumponere ſolent, quo fit, ut & ficus brevi tempore, & perfectè matureſcant, & ita arbori firmiter inhæreant, ut de decidentia, nulla ratione impoſterum metuant. Hinc quoque in ſiccis campeſtribus Apuliæ, permittuntur ad rationem venti, ut flatus feratur in ficus, vel ejus fructus aliundè allati, & colligati, injiciantur ficui. Ineſt igitur Caprifici fructibus vis quædam maturativa, quam dum in præſentes alias ficus exſpirat ſphęricè, eas concoquit, crudum, & ſuperfluum, humidum terreſtreque in iis digerit, atque ita tandem ad maturitatem perducit, & cum hæc vis putredinem quoque impediat, fit ut ficus formam quoque in arbore conſiſtentem acquirant. Quæ omnia in mirifi-

co

co inſitionis artificio mirum in modum eluceſcunt. Verùm de his vide Mundum noſtrum Subterraneum, lib. XII. de arte phyteutica, ubi ſtupendum Naturæ progreſſum quàm uberrimè proſecuti ſumus, uti & in Arte noſtra Magnetica, variis locis.

SECTIO IV.

De ſenſitivæ Naturæ Magnete.

CAPUT I.

De Magnete Æolio, ſive ventorum demonſtratore.

INeſſe nonnullis animalibus vim quandam mirificam ad ventos ſe convertendi, apertè me docuit Hirundo Marina, piſcis volatilis, qui jam à viginti annis tholo Mu-

Muſęi intra roſam nauticam ſuſpenſus, indicis ventorum officio fungitur, & omnibus advenis, inter cœtera rara oſtendi ſolet. Habet enim hanc ſibi vim inſitam, ut intra Roſam Nauticam Rhombis ventorum inſtructam, & juxta quatuor Mundi partes ſituatam, tenui filo ſuſpenſus, qualiſcunque tandem ventus foris ſpiraverit, illum eundem, intra Rhombum, hirundo, paleâ ori inſertâ demonſtret. Experimentum certum eſt, & jam uti dixi, à vinginti annorum curriculis diligenter obſervatum; undè & eundem, Magnetem Æolium appellandum duximus; ut quemadmodum terreſtris Magnes invariabili verticitate ad terreſtres ſe polos convertit, ita hic ad ventos ipſos, qui actu ſpiraverint. Quarè tam ſtupendam Naturæ vim, eâ, quâ fieri poteſt, diligentiâ, ſcrutemur.

Certum eſt, hanc vim converſivam ad ventos nequaquam inter manifeſtas, aut elementares qualitates annumerandum eſſe, cum hac etiam vitreis vaſis nullo aëri perviis incluſus piſcis hunc effectum prȩſtare poſſit; cujus rei haud obſcura indicia habeo; ergò neceſſariò vi quadam à tota ſubſtantiȩ ſimilitudine, ſeu ſpecifica quadam vi ad ventum, tanquam ad aliquid, quod in hoc, vel illo vento latet, ſibi commodum, & occulta quadam ſimilitudine naturȩ quaſi correſpondens, ſe convertet; illud autem, quod appetit animal, non ipſe ventus cenſeri debet, ſed qualitas quædam in ipſo vento latens, cujus ventus, veluti vehiculum quoddam eſt, quȩ in omnibus ventis eadem eſt, & tunc ſolùm afficit, cum à vento fuerit excitata, & ad ſympathicum corpus delata; undè piſcis tempore tranquiliſſimo cœteroquin

Ratio cur ad ventum ſe moveant.

quin ad ſitum indifferens, mox tamen ubi ventus ſpiraverit, ad eum occulto motu ſe convertet; quæ quidem vis non in vivo tantùm eſt, ſed & in mortuo manet. Quod, & in Phyſa ſive Orbe globoſo piſce fieri fertur. Audivi enim ab ipſis Ægyptiis, hoc animal in ſuperficie maris tranquilli, & pacati inſtar calvariæ cujuſdam eminus comparere; ut vel ex hoc calvariæ marinæ nomen apud multas obtinuerit, atque hoc ſitu, hiante ore, auræ ſpirantis benefica vi frui; quod & de hirundinibus marinis obſervant piſcatores, & nautæ hujus noſtri maris; ut proindè ex volatu horum piſcium in aliquam plagam, ii infallibiliter pronuncient ventum, & tempeſtatem, & plagam, ex qua periculum iis immineat. Cum igitur in vita, hac vi imbuantur, in mortuis eandem manere veriſimile eſt; ſpecificas autem

Phyſa piſcis.

tem

tem qualitates viventium etiam poſt vitam remanere in rebus, tum plantarum, & vegetabilium vires, tum animalium, ut Aquilæ pennæ, oſſa Hippopotami, cornua Rhinocerotis, pennæ Pavonis, ac innumera alia ſatis demonſtrant. Ex his igitur omnibus ritè inter ſe collatis Philoſopho clarè patebit, hanc vim anemotropicam, ſive ad ventos converſivam, non ſine fundamento in nonnullis piſcibus reperiri. Referunt NN. PP. hujuſmodi piſces, quos Voladores appellant, magno numero in ipſis navibus reperiri, ſive volatu feſſos, ſive chordis, & funibus navis impactos, magno Nautarum emolumento, cum optimi & delicati ſaporis comperiantur. Sed hæc de Æolio Magnete ſufficiant.

CAPUT II.

Quomodò Magnetiſmus inter Muſtelam, & Bufonem, Remora, & Torpedinis intelligendus ſit.

§. 1.

Dicitur vulgò ab hominibus experimento doctis, quod Bufo ex inſito naturæ diſſidio Muſtelam vicinam miro quodam modo intra os ſuum trahere, & devoravere conſueverit, de qua virtute cum jam à multis variè ſcribatur, meam hoc loco ſententiam aperiam.

Plerique dum hujus diſſidii naturalis mentionem faciunt, bufonem ore patente qualitatem Magneticam diffundere, quâ muſtela ceu faſcinata ità neceſſariò, ut effugere amplius non poſſit, trahatur. Sed hanc opinionem falſam eſſe indè patet: Si enim bufo

bufo muſtelam Magnetica vi faſcinaret, hoc fieri deberet, muſtelâ in ejus Sphæra activitatis conſtitutâ; at experientia docet, muſtelam multis paſſibus ſæpè à bufone remotam, arborum quoque remotiora faſtigia, quo ſe à bufonis injuriam tutam & immunem conſtituat, aſcendere; aſcenſus igitur, & receſſus ſpontaneus animalis ab hoſte, nullam ei neceſſitatem inferri ſatis oſtendit. Veriſimile igitur eſt, muſtelam à bufone non trahi, ſed eam nimio, quo in bufonem efferveſcit, odio, dum auxilium quærit, idque non invenit ſolam in duellum cum bufone viribus ſuis plus æquo confidentem deſcendere; bufonem verò appropinquantem ſibi, beſtiolam venenato ſuo halitu ita intoxicare, ut vel ad primum aſſultum exanimus victaque in eſcam cedat bufoni venatori. Eſt enim hic bufoni à natura inſitus

aſtus, oris ſui immani rictu beſtiolam primò terrefacere, deindè eandem exacerbare, atque ita exacerbatam viciniùs ſibi ad eandem venenoſo ſuo halitu inficiendam ſiſtere, muſtelam autem in morem exacerbatorum canum, ad horridam bufonis ſpeciem ſibi inimicam nunc accedere, nunc recedere, donec in rabiem acta viciniùs ſe ſiſtat, & ſic tandem veneno infecta Bufoni cedat.

CAPUT III.

De Magnete Navium, quæ Remora, ſeu Echeneis dicitur.

Echeneis ſive Remora.

INter cœtera etiam maximæ admirationis objectum ſe præbet Philoſophis mira iſta vis Remoræ ſeu Echeneidis: Echeneis inquam, omnium Auctorum monumentis celebrati animalis, omnium difficultatum in Philoſophia

ſophia occurrentium Aſyli; totius ignorantiæ Mœcenatis: Piſciculus autem deſcribitur pedalis longitudinis, ita dictus, à tenendo naves integras enim roſtrataſque naves tanquam cautibus affixas retinere creditur: & quamvis nihil adeò in cathedris vulgatum; nil ita omnium Philoſophorum monumentis notum ſit, ignotiſſimus tamen uſque in hunc diem manſit, cum nemo ſit, qui piſciculum hac ingenti virtute præditum ſe vidiſſe teſtari audeat. Vidi ego quidem in diverſis rerum curioſarum reconditoriis hujuſmodi animalcula & potiſſimùm hîc Romæ in celeberrimo clariſſimi viri Franciſci Gualdi, Equitis S. Stephani Antiquario, ſimilem piſciculum, cui nomen quidem Remora, ſive Echeneis, utrùm verò res quoque conveniat ei, non auſim determinare; certè ego dictum piſci-

culum inter Lampetras numerandum cenſeo, eos videlicet piſciculos, qui ore oblongo rugoſoque ſaxis, & navibus adhereſcentes humorum ſuctu vivunt, de quibus vide Rondeletium, & Aldrovandum. Si Plinio credimus, unicus hic piſciculus in Actiaca pugna prætoriam Antonii tenuiſſe palmamque ſupervenienti Cæſari dediſſe exiſtimatur quinqueremem quoque navim Caii Caligulæ tenuiſſe, Suetonius refert. Hæc igitur Remora, ſive Echeneis hucuſque ab omnibus Philoſophis, credita eſt, habere, vim magneticam, quâ naves pleno curſu ad ſe attractas medio curſu ſiſtat immotas; cujus prodigioſæ virtutis rationes cum quærere conantur, ita ab Echeneide vinciri, trahique ſe permittunt, ut à magneticis ejus vinculis ſe expedire vix valeant.

Confutatio Remoræ.

Fracaſtorius metu neſcio, cujus vacui

vacui quod fieret, ſi Echeneis à navigio avelleretur, fruſtrà rem diſſolvere conatur; ſed quis ſibi in mediis aquis à vacuo timeret? Hanc igitur rationem cum ſupervacaneam videret, aliam aſſignavit multò priori pejorem, dum aſſerit, navim non ab Echeneide, ſed à ſcopulis & ſaxis virtutem aliquam *videlicet Magneticam* emittentibus, detineri. Echeneidem verò ſignum tantùm eſſe latitantium ſcopulorum: Sed ſi hoc, cur ſola illa prætoria Antonii à ſcopulis vicinis in Actiaca illa victoria detenta fuit? nulla verò aliarum, quarum innumeræ in iſto mari tum temporis morabantur; aut cur naves Ægeum mare tranſeuntes in hunc diem ab iſtiuſmodi ſcopulis magneticis non detinentur? Undè ego rem paulò profundiùs indagans, hunc piſciculum, ſalvo aliorum judicio, merè fabuloſum eſſe exiſti-
 mo.

mo. Si enim hujuſmodi Remora in rerum natura exiſteret; certè fieri non poſſet, quin ſubindè effectus iſte in retinendis navibus eluceſceret; ſed à Plinio uſque ad hæc tempora, quibus non Mediterraneum tantùm mare, ſed & totus terrarum Orbis frequentiſſimis ſanè navigationibus luſtratus eſt, nullum hujuſmodi effectum notatum fuiſſe legimus; ergo veriſimile eſt, iſtiuſmodi animal cauſam retentionis navium non exiſtere; quod ſi naves alicubi firmatæ ſint, id tamen huic tam exiguę molis animalculo attribui minimè debuit, aut potuit. Si enim Echeneis hanc vim retentivam in ſe haberet, ergò manifeſtè ſequeretur, minus poſſe immediatè ſuperare id, quod potentiâ majus eſt; at hoc abſurdum eſſe quis non videt? cum omne retinens aliud, pondere aut reſiſtentia

aliud

aliud retentum ſimplici & non multiplicatâ potentia ſuperare debeat; res in Magnete ſole clarius eluceſcit, nullum enim fruſtum quantumvis efficaciſſimum, exactiſſimèque libratum, aliud majus graviuſque ſe allicere poteſt; niſi majori conſtet virium potentia, ſed id, quod levius eſt, accurret ad id, quod grávius eſt, præſertim quandò utrumque ſuo arbitrio relictum fuerit. Iterum vel navis teneretur ab hoc animalculo immediatione virtutis vel immediatione ſuppoſiti; neutrum dici poteſt; non prius; cum nulla virtutis naturalis proportio in hoc animalculo ad tam immenſam molem, qualis eſt unius prætoriæ navis, furentium ventorum impetu, extenſiſque velis raptę aſſignari poſſit; imò ſi vis hujuſmodi retentiva concederetur, non eſſet ratio, cur cymbam onerariam potiùs, quàm

inſulam integram, ſi navis foret, traheret, ac ſic, vis hujus animalculi dici poſſet infinita, quæ omnia abſurda ſunt: Habet enim omne ens naturale ſuam determinatam virtutem, moli ſuæ, actionique proportionatam; videmus quidem in Magnetis natura moveri poſſe à minori majorem, præſertim ſi æquilibrati fuerint, ſed minor non ideò tenebit majorem, ſed ſi liber fuerit, accurret ad majorem, etiam ſi inefficaciorem, ne minor potentia majorem ſuperare cogatur. Neque immediatione ſuppoſiti tenere naves poterit Remora, cum retentio immediatione ſuppoſiti facta, non tam fiat virtute aliqua peculiari, quàm applicatione corporis unius ad alterum, in qua conjunctione id neceſſario alterum tenere dicitur, quod illo fortius eſt, & majorem reſiſtendi vim habet. Quod de Remora

ad

ad dictam navim ventis agitatam dici nulla ratione poteſt; Videmus enim formicam portare quidem poſſe pondus grani aut paleæ majus ſe, at ponderoſius ſe, ut portet impoſſibile eſt, quæ omnia ex ſtatica nota ſunt. Hinc ſi quis Archimedi terram aliam daret toto hoc telluris corpore graviorum, quo veluti loco inſtrumentum ſuum panſpaſton firmare poſſet, non eſt dubium, quin hoc noſtræ Telluris corpus extra ſuum centrum poſſet dimoveri; alias molimen impoſſibile. Hinc machinæ ad ſaxa attrahenda conſtructæ, ſi leviores fuerint pondere quod attrahunt, non machinæ pondus, ſed pondus machinam in altum levabit; ut in quodam loco non ſine riſu me vidiſſe memini. Falſa igitur ſunt omnia, quæ de Remora hac ab inexpertis Philoſophis, & nimium credulis adduci ſo-

lent. Non nego tamen ſubindè contingere, ut navis in medio curſu ſiſtatur immota; ſed hoc nón occultæ qualitati Remoræ, nec virtuti ab influxu Cœli derivatæ, aut alteri cauſæ phantaſticæ propriè, ſed contrariis æſtibus maris, ſive currentibus adſcribendum putem. Niſi enim ego hujuſmodi eventus ipſe obſervaſſem, ægrè, ut crederem induci potuiſſem; contingit enim haud infrequenter in mari & freto ſiculo, ut ingens navis oneraria omnibus extenſis velis ſecundo vento, ita in mediis fluctibus hæreat, quaſi trabalibus clavis eſſet affixa, aliis vicinis curſum ſuum tenentibus; quod non ego tantùm ceù oculatus teſtis aſſero, ſed & Meſſanenſes frequenter hoc ſpectaculo gaudent. Dum igitur in anguſtiis Archipelagi Prætoria Antonii in Actiaca victoria detenta fuit,

id

id veriùs currentibus & Euripis, qui admodum frequentes in iſtiuſmodi faucibus reperiuntur, adſcriberem, non Remoræ, quæ per nimiam credulitatem ſcholarum cathedras irrepſit; dici enim vix poteſt, quanta æſtus marini, currentiumque in ſiſtendis navibus vis ſit & efficacia eſtque hic effectus, in tam celebribus, tum mediterranei tum Oceani navigationibus adeò notus & manifeſtus; ut vel ipſis pueris conſtet. Ut proindè ſat mirari nequeam, Remoram jam à biſ mille annis in ſcholis & cathedris non ſolum dominatam, ſed & à viris etiam doctiſſimis, acutis, non duntaxat retentiones navium cauſam creditam, ſed & magno argumentorum pondere in hæc uſque tempora non aliò niſi ſub abdito qualitatis occultæ velo propagatam fuiſſe quaſi naturę deſit modus quo ſimiles effectus

ctus producantur. Hi ſi eſtus marini mirificas operationes penetraſſent ubique paulo ſanius, de parodoxo hoc Remorę effectu philoſophati fuiſſent.

CAPUT IV.

Alius Magnes in certa Conchyliorum ſpecie noviter detecta, Torpedinis vim habens.

SCribit mihi doctiſſimus D. Alexander Fabianus, cui hoc opuſculum dicatum volui, ſe inter cœtera rara; quæ mihi tranſmitteret; eſſe quoddam conchiliorum genus, quod uti à natura, induſtriâ quadam humanā arte ſuperiori, cum incredibili artificio elaboratum eſt, ita quoque, eâ à Natura proprietate pollet, ut vel ſolo tactu ſtuporem brachiis, manibus, cæteriſque membris quandam veluti ſideratio-nem

nem inducat, quaſi id tangi nollet, quod adeò eleganti pulchritudine & decore à Natura perpolitum eſſet, cum itaque dictus Alexander, unicum amicitiæ meæ decus, id frequenti experimento, tum in aliis, tum in ſe, qui & primum ſe hujus virtutem detexiſſe ſcribit, ſumpſerit, eundemque ſemper effectum, pro varia hominum differenti temperie & conſtitutione compererit; hinc quàm obnixiſſimè à me contendit, ut tam exoticum narcoticæ, ſive ſtupefactivæ virtutis effectum, mox ubi ſimilia conchilia à ſe miſſa obtinuiſſem examinare, ejuſque cauſas reddere, non omitterem. Victus itaque precibus, faciam, quod jubet, & quantum ingenii mei imbecillitas mihi permiſerit, hocce Naturæ arcanum, quantâ potero diligentia evolvam.

Quod antequam aggrediar, prius

prius hoc loco epiſtolam ab Alexandro Fabiano Hiſpanico idiomate de novo hoc Naturæ prodigio, ad veritatem conteſtandam apponere viſum fuit. Sic autem ſcribit.

Al muy Reverendo Padre Athanaſio Kirchero Alexandro Fabiano.

Dalla puebla de los Angeles a. 1665. *Imbio à V. Paternidad muy Reverenda entre las otras curioſidades, dos conchas redondas d'un animal marino, que non me aviſaron como ſe llama, coſa portentoſa de admiracion, y prodigio, todas naturalmente guarnecidas por fuera de unos botoncillos con tal orden, y concierto, como ſi allì eſtubieran por la induſtria del humano intend imiento pueſtos. Notenſe bien que ay mu cho que ſpecular en ellos; tiene raras propriedades, y entre ellas la prodigioſa, que admiro es,*

la

la que yo he deſcubierto, y que aſta agora no ha caido nadie en ella, y es que tomandola en la mano, y aun ſin tomarla, ſino tocarla ſolo, al' inſtante atrae, o commueve, o alborota los humores; o la ſangre de tal ſuerte, que parece, que el brazo queda adormecido, inchado, o ſin ſentido, y de alli por todo el cuerpo ſe ha diffundiendo, que no parece ſi no que todo el cuerpo ſe deſcoiunta, o ha muriendo, y no ſe ſi eſta ſerà qualidad attractiva, commotiva, o venenoſa: lo que yo ſe decir es, que à mi me alborota todo el cuerpo de tal ſuerte, que parece, que yo muero. En infinitas experiencias, que he hecho, y aun ſin llegarle la mano, ſi no ſolo des de un trecho competente, obra como la yman en el yerro, ella en los humores del cuerpo. Por ver ſi eſto era ſolo en mi por alguna antipatia, que pudiera tener mi naturaleza, y mi qualidad de humores con eſte ani-

animal, y ſus conchas, quiſe que otros hizieran experiencia de lo meſmo, y hallè que en todos obraba lo meſmo en unos mas, en otros menos. Allà Vueſtra Paternidad con ſu gran ſabiduria, de que lè hà dotado Dios, eſſaminara eſte nuebo prodigio, que yo hè deſcubierto, ignorado de todos los hombres del mundo, que ya ſe deſcubrirà algun ſecreto, que dè que admirar a todos philoſophando de nuebo en eſte nuebo prodigio. In hac deſcriptione, curioſus, & ſedulus explorator, omnes diffuſæ qualitatis circumſtantias, exponendo ſe etiam gravioris alicujus infirmitatis periculo, quam ex virulentæ qualitatis diffuſione contrahere poterat, adeò exactè recenſuit; ut naturalium virium indagatores, veluti manu quadam ducat, ad veram effectuum hujuſmodi exoticorum cauſam cognoſcendam; magnetiſmus utique in hac actione latet,

tet, non tamen qualem in vero magnete experimur, ſed qualem venenorum actinoboliſmus in corporibus humanis producit, uti paulò poſt oſtendetur. Sed audiamus jam reliqua, quæ in dicta epiſtola, de hujuſmodi conchyliis obſervavit. *Con otras*, inquit, *dos mas pequeñas, me quedo yo para proſeguir cierta experiencia dello; La una que es la mas chica es tanto lo que comueve, que aunque la coja en la mano con un paño cubierta, haze lo meſmo; La una que bà ay lleba dentro ſus dientes, que al rededor de eſte agujero tiene, los quales todos aun tiempo los ſierra, y queda todo el agujero tapado, y a un meſmo tiempo, quando debe abrir la boca, los abre ſobre aquellos botoncitos, de que eſta guarnecido, tiene unas puntas en cadauno encajada la ſuya unas grandes, otras pequeñas, que todos deſpues ſe le caen, y parece en caiendo la guarnicion,*

nicion, y labor, que hazen los boton-citos. His itaque propoſitis jam ad genuinam hujus prodigioſi effectus cauſam detegendam nos convertamus.

Notandum itaque, quemadmodum amicus mihi ſcribit, hujuſmodi Conchylia non ex eorum numero eſſe, quæ paſſim tum in fundo, tum ad littora maris reperiuntur; ſed intra marini piſcis viſcera condita, ſive ibidem ex naturali piſcis temperamento nata, ſive deglutita inveniri. Qualis tamen piſcis ſit, aut quo nomine vocetur, de eo, nec ipſe me inſtruere, nec ab aliis de eo quicquam reſcire potuit. Ego autem omnibus & ſingulis proprietatibus hujus fœtus, quem ventre ſuo geſtat, conſideratis, dico, alium piſcem eſſe non poſſe, quam Torpedinem, cujuſmodi portentoſæ magnitudinis pacificum mare proferre, apud Rerum Ame-

Americanarum ſcriptores me legiſſe memini.

Porro inter cœtera animalia Magnetica poſt Echeneidem, Torpedinem quoque ſtatuunt. Eſt autem Torpedo piſcis eâ qualitate imbutus, ut vel fuſcinæ, baculique extremitatis tactu membris ſtuporem inducat; undè à Græcis Narce dicitur, de qua eleganter ſanè Oppianus ita canit. Torpedinis vis ſtupefactiva. Oppianus.

Cui deſunt vires, cui deſunt brachia, magnum
Ingenium Natura dedit, ſe fraude tuetur,
Atque dolis magnum piſcem, fortemque trucidat,
Turpe veneficium tenero ſub corpore ſentit
Natura Torpedo datum, proprium quoque membris;
Nam duo ſe tollunt diſtenta per ilia rami;
Qui fraudem pro robore habent, piſcemque tuentur;

Quos

Quos ſi quis tractat, perdit per membra vigorem,
Sanguine concreto rigidos nec commovet artus;
Solvuntur ſubitò contracto in corpore vires.

Hoc igitur aſtu piſcis non contra hoſtes ſolùm ſe defendit, ſed & ad neceſſaria quoque vitę ſuſtentandæ ſubſidia utitur. Eſuriens in arena, loco, ubi multi piſcium greges ſtabulantur, immotus veluti in inſidiis latet: quotquot verò piſces eum propiùs acceſſerint, eos torpore ſuo ita ſtupefacit, ut omni motu privati, in eſcam tandem cedant Torpedini ingenioſo piſcatori. Hoc dolo torpidiſſimus piſcis, vel vivaciſſimos quoſvis expugnare ſolet; hinc apud Platonem, Menon Socratem Torpedini comparare ſolebat, quod argumentorum vi & efficacia reliquos Philoſophos convictos, ita in ſuam ſententiam attraheret, ut ab

Socrates cur Torpedini comparatur.

eo

eo ſe expedire ampliùs non poſſent; & quod prodigioſum omninò recitat de Abyſſinis rebus P. Godignus, nimirùm non homines ſolùm toto corpore Torpedinis attactu ſtupefieri, & immaniter cruciari; ſed etiam exploratum eſt, inquit, ſi inter mortuos piſces Torpedo ponatur, & inibi ſe moveat, eos quos tetigerit, interno quodam, & arcano motu ita cieri, ut vivere videantur, quod nemini mirum videri debet; uti enim in viva animalia virtutis ſuæ efficaciam in commotione humorum exerit, ita quoque in mortuos recenter, ſyngeniæ naturæ piſces, in quibus ſpiritus animales nondum extincti ſunt realem aliquam motionem imprimere poſſe nihil dubito. In noſtris quidem Torpedinibus experientia docet, non totum corpus, ſed manum, aut brachium, ſive pedem, quo Torpedinem quis tetigerit, ſtupefieri:

Vera vis Torpedinis.

fieri : qui tamen ſtupor non multo tempore durat , ſed ad quamvis excitationem corporis facilè ſuperatur , ut in me ipſo expertus ſum. Hujus tam rari effectus cauſam variam varii aſſignant ; plerique à Torpedine ſtupidi , cauſam effectus per occultam , & ignotam qualitatem , ſe dare poſſe putant. Ego omiſſis innumeris circa hunc piſcem nugamentis dico , piſcem hunc narcotica quadam facultate ſtuporem inducere, quam quidem facultatem non præcisè frigoris effectum eſſe dico ; ſed ſenſibus imperviam qualitatem nervis , & muſculis contrariam , quæ ex irritati piſcis corpore ſphęricè diffuſa, ubi muſculos , & nervos invenit , in eorum ſpiritoſam ſubſtantiam agendo ſtupidos reddit, non ſecus , ac venenoſorum quorundam ſerpentum qualitas, quæ corporibus non morſu tantùm indita,

Ratio ſtupefactionis.

dita, ſed & ſubinde per ipſas haſtas, baculos, gladios derivata, ſtatim ſubtili vi ſua totius corporis ſubſtantiam penetrat, potiſſimum nervis, & muſculis tremorem, convulſionem, ſpaſmum, ſimiliaque ſymptomata inducendo efficit. Non ſecus dico, agere Torpedinem, irritata enim inſenſibili motu qualitatem hanc narcoticam ſibi peculiarem in orbem diffundens, ſanguinem & ſpiritum in venis, muſculis, nerviſque latentem, ſpecifica quadam frigiditate ipſis indita congelat, quam congelationem ſtupor, ſpaſmus, & convulſio ut plurimùm ſequitur. Nullam ergò in hujus effectus cauſa concipienda difficultatem video.

Quomodò verò, ut ad inſtitutum noſtrum revertamur, narcotica hæc Torpedinis falcultas conchylio communicetur, admiratione non caret. Hoc con-

ſtat experimento, animalia, varia lapidum genera intra viſcera ſua producere, quæ mirandis effectibus polleant; quę omnia, uti quàm ſępiſſimè in VIII. Libro Mundi Subterranei proſequimur, ita Lectorem ad eum tranſmittimus. Sive itaque hujuſmodi conchylium intra Torpedinis viſcera natum ſit, ſive inglutitum, non eſt dubium, quin eidem virtutem ſuam naturalem quoque communicet piſcis; ſiquidem Natura intra viſcera animalium, ſaxeum, tophaceum, ſive calcinoſum quidpiam ex ubertate particularis ſalis, quo pollet, producere conatur, in quo virtutes ſuas in corpore diſperſas in unionem reducat, uti in Bezoartico lapide patet, & ſignatura, & characteriſmus iiſdem inſitus apertè demonſtrat.

Dico itaque, eſſe nonnulla in corporibus concreta, quæ totius

tius ſubſtantię ſimilitudine ſibi ſimile trahant, ut in præcedentibus de Serpentis pileati lapide diximus, & hujuſmodi per magnetiſmos ſuos naturales trahere diximus, uti de Batrochite Draconite ſimilibuſque fertur. Sunt prætereà quædam, quæ naturalem quendam conſenſum, aut diſſenſum ad aliquod humani corporis membrum habent; ut Cantharides vel manu detentæ aliquantiſper, urinam ad ſanguinem reddendum movent; ſic eſus ficus Indicæ urinam in ſanguinem ex templo tingit; pari pacto venena quælibet primę claſſis cordi cumprimis adverſa ſunt, quæ ſpiritus vitales ſubitaneâ violentiâ oppreſſos deſtruunt, uti ſolus aſpidis afflatus ſubitaneam ſideratio nem inducit: Uſnea verò, ſive muſcus in demortui hominis cranio natus, epilepticis mirum in modum ſolo attactu prodeſſe fer-

Ratio virtutis ſtupefactivæ.

tur; ita Chondrillæ hęmorrhoidalis radix ſolùm collo affixa hæmorrhoides præpotenter ſiſtit, quorum omnium rationes in Arte Magnetica diquiſivimus.

Atque ad hujuſmodi meritò revocari poteſt narcotica vis hujus noſtri conchylii, quod participatam ſiderativam Torpedinis virtutem ſpecificam, his ſpiritibus confertam intra ſuam ſubſtantiam concentratam ſimulac diffuderit, ſtatim per intimos poros ſummâ ſua ſubtilitate penetrans, potiſſimum nervos infeſtat, muſculorum claudit oſcula, atque adeò ſpiritibus veluti coagulatis, neceſſario ſtuporem & carcoma in illis producunt, quo & ſanguinis per venas diffuſio impedita, toti corpori ſiderationem quandam inducit. Conchylium itaque idem & efficaciori quidem virtute participata à Torpedine, & intra ſe unitâ, quam

Vis ſpiritibus conferta.

vel

vel ipſa Torpedo, in qua vis diſperſa latitat, agit. Et quamvis hęc venenoſa qualitas dici poteſt, dico tamen, inter pręcipua venena computari non poſſe, cum non cor, ſed nervos & muſculos potiſſimum appetat; quibus debilitatis, & ſanguinem in corde veniſque ſtabulantem nonnihil per accidens debilitat, uti experientia in noſtris Torpedinibus docet, ſiquidem piſcatores hac narcotica Torpedinis violenta vi correpti, vel ſolo generoſi vini hauſtu, qui ſpiritus reſuſcitet, facilè liberantur.

Ego ſane examinatis conchæ hujus Mexicanæ ſtriis mira proportione à natura diſpoſitis, nihil aliud eſſe dixerim, quam Ericium marinum, noſtris in maribus quam frequentiſſimum, à quo ſi ſpinas dempſeris, in unda cruſta eandem prorſus ſtriarum diſpoſitionem, linearumque ductum,

miro nodulorum ordine interſtinctum, quam in Mexicano ſpectamus, reperies. Ericii ſiquidem à Torpedinibus, qui in Oceano Americano cernuntur grandioris molis, inglutiti, qui uti cum dictis Torpedinibus ſimul in eodem limoſo maris fundo, ſemper verſantur, ſic quoque naturali quodam appetitu eos in nutrimentum congruum trahunt, & conſequenter virtutem ſuam narcoticam iis facile communicant. In mari verò noſtro mediterraneo, etſi innumerabilis copia paſſim reperiatur, tantum tamen abeſt, ut narcotica vi polleant, ut potius delicatum etiam crudi comeſti cibum præbeant; cujus rei rationem aliam non eſſe putem, niſi quod noſtrę Torpedinis minoris molis ſint, quam ut Ericium deglubere queant. In Oceano verò Americano ubi, uti dictum eſt, prægrandinis molis Torpedines ni-

nidulantur, illas utique una cum cæteris piſcibus, & oſtreis, ericium quoque inglutire poſſe, nullum dubium eſſe debet, niſi ei, qui grandiorum piſcium eviſcerationem non vidit; Has igitur Ericiorum conchas, ſeu cruſtas ex longo cum torpedine intra viſcera contubernio, virtutis ſtupefactivæ participes fieri, nihil dubito. Si vero dicamus conchas has etiam intra limoſę ſubſtantię Torpedines veluti in limoſo quodam utre ex inſiti ſeminis ibidem latentis virtute, naſci; non eſt ullum dubium, quin & virtutem ſtupefactivam à Torpedine, quemadmodum lapides intra nonnulla alio animalia nati, uti in præcedentibus diximus, eandem virtutem, quâ animal pollet, participare poſſunt.

Innumera hoc loco de aliis Magneticis corporibus, quæ in majeſtate Naturæ relucent, dicenda

da erant, verùm cum ea partim in præcedentibus, ex Arte noſtra Magneticæ, partim ex Mundo ſubterraneo adduxerimus, ea hîc iterare, ſupervacaneum duxi.

CONCLUSIO.

Quæ cum ita ſint, nil porrò reſtat, niſi ut huic, qui ab æterno, juxta illud Iſaiæ, nos ad ſe attraxit miſerans, æterno & incorruptibili animarum Magneti indeclinabiliter adhæreamus, in hunc ſolum animus noſter, cordiſque intentio perpetuò inclinet, nec ullo unquam terrenæ contagionis pondere ab eo ſeparemur. Ita Deum ad præſens in omnibus diligamns, ut in eo tandem omnia diligamus: quiſquis enim hoc in tempore ſeſe Deo plena charitate devoverit, in Deo ſe denique recuperavit, reformatus ideæ ſuæ perpetuò adhærebit; Qui verò diſ-

cerptus

cerptus mutilatuſque fuerit à ſua idea, is per ſcalam Magneticam Divinorum operum, quæ nil aliud, quàm Divinæ potentiæ, & ſapientiæ quædam ſpecula ſunt, ſollicito animo tendat, ardenter eum, qui omnia in omnibus eſt, inquirat, invento, omni animi contentione per bonorum operum ſtudium quàm arctiſſimè ſe conjungere ſtudeat, ſic Ideatum ideæ Divinæ conformatum, tandem ad deſideratum æternæ felicitatis portum, nullo unquam tempore ab eo ſeparandus pertinget.

F I N I S.

Ad

Ad Inclytum Virum

ALEXANDRUM FABIANUM

ELOGIUM I.

Alluditur ad Nomen.

Ex merito ALEXANDER diceris
Novus Orbus habet in Te
Alterum Magnum ALEXANDRUM
Eò majorem quò meliorem;
Ille ſub cruentis Macedonum ſignis pugnavit,
Tu viciſti ſub cæleſti Nomini JESU vexillo.
Ille Ambitiònem amplificavit;
Tu propagaſti pietatem.
Ille arma quocunque circumtulit
Tu virtutes intuliſti
Ille poſitis Militum caſtris
Arva Indica oppreſſit
Tu inſtituta Presbyterorum Congregatione
Mexica regna recreaſti
Ille habuit Angulum Terræ pro Meta
Tibi meta erit Cælum
Quia pro Cælo ALEXANDER es.

ELO-

ELOGIUM II.

ALLUDITUR

AD

COGNOMEN.

Non ſolũ ex merito ALEXANDER nominaris
Sed etiam ex vero diceris cognomine
FABIANUS
Totus quodammodo ex FABIIS conſtas
Eam excitaſti Sodalitatem
In qua vetus FABIORUM familia revocatur
Hæc Romanam Rempublicam ſuſtentavit
Pugnando & Moriendo
Tua Sodalitas Chriſtianam Religionẽ ſuſtentat
Laborando & Orando
Pugnat in Inferos, qui contra Inferos laborat
Moritur pro Religione qui per Religionem orat
Sic Mexicana pietas ſtat
Quia FABIANUS es.

Ad

Ad Eundem.

De Libro illi ab Athanaſio Kirchero dedicato
Quo triplex mundi Magnes continetur.

EPIGRAMMA.

Quâm bene *Kircherus* triplici magnete coruſcat
Virtutiſque Tuæ ſymbolo clara notat.
Namq; tibi eſt pietas, doctrina, & prodiga dextra
Sic hominum longè diſſita corda trahis.

IGNATIUS BOMPLANUS.

Soc. Jeſu.

SE-

SERIES SECTIONUM

Et Capitulorum, quæ in hoc opuſculo continentur.

SECTIO I.

PRÆLUSORIA.

Caput I. *Quam Natura in ſingulis rebus propriis viribus exornandis potens ſit, quam ſagax & provida.* fol. 1

Cap. II. *In mundo ſenſibili, nil adeo occultum eſſe, cujus probabilis ſaltem cauſa aſſignari non poſſit, ubi & diverſa philoſophorum ſententiæ & opiniones de abditis Naturæ operationibus adducuntur.* 5

Cap. III. *Quod tota Natura rerum in lite & amicitia poſita ſit; ſive quod idem eſt, quod omnes actiones rerum attractu & repulſu peragantur.* 12

SECTIO II.

De Magnetibus animatis.

Cap. I. *Compoſitiones rerum in Elementari mundo nonniſi per per attractum & repulſum fieri.* 26

Cap. II. *An Elementa verè magneticè trahant.* 38

Cap. III. *Quid ſit magnes inanimatus.* 45

Cap. IV. *De particularibus Magnetibus qua in Natura rerum reperiuntur.* 47

Cap. V. *De Magnete venenorum noviter detecto, ejuſque mirandis viribus & proprietatibus.* 58

Cap. VI. *Unde proveniat admiranda hoc in lapide veneni attrahendi vis & efficacia.* 71

Cap. VII. *De venenorum Natura & proprietate, atque de ſtupendis proprietatibus, queis venenum intra corpus diffuſum, aliud venenum quodcunque tandem interimat.* 74

SE-

SECTIO III.

De Magnetibus in Vegetabili Natura exiſtentibus ſive de Soliſequis & Lunæſequis Magnetibus.

Cap.I. IN *Plantarum œconomia Magneticæ virtutis efficacia mirum in modum eluceſcit.* 85

Cap.II. *De Magnetibus ſolaribus.* 93

Cap.III. *Magnetes Lunæ-ſequii ſive ſelenotropii.* 104

Cap.IV. *Inquiſitio cauſarum circa dictos effectus.* 123

Cap.V. *De radicibus nonnullis, Indiarum*, &c. 134

Cap.VI. *De nonnullis aliis rebus mira proprietate, in cura infirmitatum pollentibus.* 150

Cap.VII. *Quæritur cauſa, & ratio prædictarum virtutum, queis dicta radices pollent.* 155

Cap.

Cap. VIII. *De Magnetiſmo Palmæ inter marem & fœminam.* 161

SECTIO IV.

De ſenſitivæ Naturæ Magnete.

Cap. I. D*E Magnete Æolio, ſive ventorum demonſtratore.* 165

Cap. II. *Quomodo Magnetiſmus Muſtelam inter & Buſonem, &c. intelligendus ſit.* 170

Cap. III. *De Magnete Navium, quæ Remora ſeu Echeneis dicitur.* 172

Cap. IV. *Alius Magnes in certa Conchyliorum ſpecie noviter detecta, Torpedinis vim habente repertus.* 182

CONCLUSIO.

Aφ1 1455924

Digitized by Google

B.81.

XXV
A 40